

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU
TUTANAK DERGİSİ

7'nci Toplantı
29 Nisan 2025 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi 'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Savaş'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- İHTİSAS KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

2.- Etimine Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

3.- TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketinin 2022 yılına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU

-----0-----

7'nci Toplantı
29 Nisan 2025 Salı

-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu saat 14.36'da açıldı.

Komisyon Başkanı Mustafa Savaş, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklama yaptı.

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesapları, görüşmeleri tamamlanarak ibra edildi.

Etimine Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesapları genel görüşmeye sunuldu.

TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketinin 2022 yılına ait bilanço ve netice hesapları genel görüşmeye sunuldu.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, İller Bankası Anonim Şirketi, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile Vakıf İnşaat Restorasyon ve Ticaret Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarını görüşmek için 30 Nisan 2025 Çarşamba günü saat 14.30'da toplanmak üzere toplantıya 17.53'te son verildi.

29 Nisan 2025 Salı
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.36
BAŞKAN: Mustafa SAVAŞ (Aydın)
BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel COŞKUNYÜREK (Bolu)
SÖZCÜ: Mevlüt KARAKAYA (Ankara)
KÂTİP: Durmuş Ali KESKİNKILIÇ (Karabük)

----- 0 -----

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayıştay Başkanlığımızın ve kurumlarımızın değerli temsilcileri; hepiniz hoş geldiniz.

28'inci Yasama Dönemi Üçüncü Yasama Yılı'nın 7'nci Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Savaş'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Bugünkü gündemimizde Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Etimine Anonim Şirketi ile TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarının bilanço ve netice hesapları yer almaktadır.

III.- İHTİSAS KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Toplantımıza Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğüyle başlıyoruz.

Sayın Genel Müdürümüzden başlamak üzere toplantımıza katılan kurum ve Sayıştay temsilcilerimizin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki teşekkür ediyorum.

Sayın Genel Müdürüm, sunumu yapmanız için sözü size veriyorum.

Buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Sayın Başkan, Sayın Komisyon üyesi milletvekilleri, Sayıştay Başkanlığının, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığının değerli temsilcileri ve kıymetli hazırun; sizleri şahsım ve kuruluşum adına saygıyla selamlıyorum.

İlk defa böyle bir Komisyon çalışmasında bulunmanın vermiş olduğu heyecanı da yaşıyorum, bu nedenle sürçülisan edersem şimdiden hoşgörünüze sığındığımı söylemek isterim.

Ayrıca, hani güzel bir haberle başlamak istiyorum: Eti Maden 2024 yılı itibarıyla 1,322 milyar dolarlık bir ciro elde ederek tarihinin en yüksek cirosunu elde etmiş durumdadır. İnşallah önümüzdeki sene 2025 yılında yine buralara geldiğimizde, 2025 yılında da 2024 Eti Maden rekorunun üstüne çıkmış olarak geleceğiz yani 1 milyar 400 milyon dolarlar seviyesine inşallah ulaşacağız.

Sayın Başkan, Sayın Komisyon üyesi milletvekilleri; Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2021-2022 yılları faaliyetlerine ilişkin raporlarının görüşülmesine geçilmeden önce Sayın Komisyona tüm iş süreçlerimiz ile emek yoğun faaliyetlerimizi de kapsayan beş dakikalık bir video gösterisi sunmak istiyoruz. Hem iştiraklerimizi hem işletmelerimizi anlamanız adına kısa bir video gösterisi müsaade ederseniz sizlerle paylaşmak istiyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Sonra konuşma yapacak mısınız?

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Evet, evet, sonrasında da sunuş konuşmamın bir özeti niteliğinde sunum yapacağım.

Sayın Başkanım, uygun görürseniz Eti Maden ve bağlı şirketler Etimine ve TRBOR'un da Yönetim Kurulu Başkanı olarak 3 şirketin sunumunu birlikte yapmak isterim; anlayışınız ve sabrınız için şimdiden teşekkür ederim.

(Video gösterimi yapıldı)

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Sayın Başkan, Sayın Komisyon üyeleri ve kıymetli hazırun; sunum içeriğimiz kuruluşun amacı, temel misyonu, organizasyon yapısı, sektöre ilişkin bilgiler, faaliyet bilgileri ve sonuçları, geleceğe ilişkin politika, strateji ve öncelikler, TRBOR ve Etimine AŞ faaliyetleri olmak üzere 6 ana başlık altında oluşmaktadır.

Bildiğiniz gibi Eti Maden, 1935 yılında "Etibank" adıyla Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün direktifleriyle MTA'yla birlikte kurulmuştur. Temel faaliyet alanımız, kömür ve hidrokarbon kaynakları hariç ülkenin her türlü maden ve endüstriyel ham madde kaynaklarını ekonomiye kazandırmaktır. Bor ve nadir toprak elementleriyle ülkemizin ihtiyaç duyduğu stratejik mineraller ve madenleri işlemek misyonumuzun temel parçasıdır. Sürdürülebilir verimli ve inovatif çözümlere katma değeri yüksek ürünler üretme vizyonumuzla çalışmalarımızı inşallah sürdürüyor olacağız.

Organizasyon yapımıza baktığımızda Ankara'da Genel Müdürlük; Eskişehir, Kütahya, Balıkesir ve Bursa'da faaliyette bulunan 4 adet bor ve 1 adet nadir toprak elementleri işletmemiz var. Yurt içinde de Eti Soda, TRBOR ve Etimine olmak üzere 3 adet bağlı şirket ve iştirak bulunmakta. Bunlarda da Eti Sodada yüzde 26, TRBOR'da yüzde 33, Etimine AŞ'de de yüzde 75 Eti Maden ortaklığı bulunmakta. Yurt dışındaki pazarlama, satış, lojistik ve satış sonrası kalite hizmetleri faaliyetlerini yürütmek üzere Finlandiya ve Lüksemburg'da 2 tane ana şirket ve bu şirketlere bağlı olarak da Amerika, Çin ve Hong Kong'da yerleşik 3 şirketimiz bulunmaktadır.

Faaliyette bulunduğumuz sektör hakkında da özet bilgiler vermek istiyorum bu noktada. Dünya bor rezervleri yaklaşık 4 milyar ton olup bu rezervler Türkiye, Rusya, Amerika ve Güney Amerika olmak üzere 4 bölgede yoğunlaşmakta. Ülkemiz rezervleri ise 3 milyar ton mertebesinde. Bu rezervlerin yüzde 56'sı Kütahya, yüzde 25'i Eskişehir, yüzde 19'u da Balıkesir bölgesinde. Günümüz tüketim değerleri dikkate alındığında ülkemiz tek başına yedi yüz yıl, diğer ülkeler ise üç yüz yıl talebi karşılayabilecek durumdadır. Ülke olarak dünyanın en kaliteli rezervine sahibiz ve bu gücü de üretim kapasitemizi de sürekli geliştirmek istiyoruz.

Borun katma değer sürecine bakacak olursak bor doğadan cevher olarak biliyorsunuz çıkıyor. Bizim, ülke olarak cevher yani ham madde bor satışı bir gram dahi yoktur. Bor cevheri fiziksel zenginleştirme prosesiyle konsantre ürünlere dönüştürülür. Bu ürünlerin üretim prosesi konsantre ürünlere göre dizayn edilmiş müşteriler için satışı yapılır. Bu ürünlerin toplam satıştaki payı yüzde 5 mertebesinde. Kimyasal ve metalurjik proseslerle üretilen rafine ürünler ve yüksek teknoloji ürünleri ise katma değeri yüksek ürünlerdir, toplam satış içerisindeki payı yüzde 95 mertebesinde. Eti Maden ürün portföyünde 20'den fazla bor ürünü bulunmakta yani dünyaya yaklaşık 20 farklı ürün satmaktayız.

Bor ürünleri ağırlıklı olarak, gördüğünüz gibi, cam, seramik, tarım ve deterjan sektöründe kullanılmakta. 2024 yılında bor ürünlerinin yüzde 50'si cam sektöründe -yani cam sektörü dediğimiz cam elyafı, cam yünü ve borosilikat cam buradaki kastımız- yüzde 16'sı tarım sektöründe -gübrede yoğunluklu olarak mikrobisleyici olarak kullanıyoruz- yüzde 13'ü seramik sektöründe sır ve frit yapımında kullanılmakta. Bor ürünleri kullanıldığı sektörde endüstriyel ham madde ve belirli oranlarda katkı maddesi olarak tüketilmekte. Kullanıldığı sektörlerin hiçbirinde temel bileşen değil. Bu sektörlerin kullandığı ham maddeler içerisinde bor en yüksek maliyet değerine sahip olan bir girdi, bir ürün. Bu nedenle, her zaman ikame ürün riski bulunmakta.

Burada, isterseniz dünya bor üretim kapasitesi hakkında da biraz bahsetmek isterim. 5,7 milyon ton yıllık bor tüketimi; 3,3 ya da 4 milyon ton pazarının parasal büyüklüğü ise yaklaşık olarak 2 milyar dolardır. Yani kapasite 5,7 milyon, tüketim 3 ila 4 milyon ton civarında ve buradaki pazar büyüklüğünden kastımız 2 milyar dolar. Dünya kapasitesinin 2,7 milyon tonu yani yüzde 48'i Türkiye'de; 1,3 milyon tonu yani yüzde 22'si Amerika Birleşik Devletleri'nde. 2 ülke toplamı kurulu kapasitenin yaklaşık yüzde 70'ini oluşturuyor.

Bor sektörü, mevcut değerlere arz fazlası olan rekabetçi bir pazar. Yani, evet, pazarın yüzde 61'ine sahibiz, yüzde 73 rezervine sahibiz fakat yine de rekabetçi bir pazar. Sonuçta, sahadaki ülkelere bakarsanız, aslında Eti Maden olarak, evet, biz 1 numaradayız fakat rakiplerimiz US Borax ve Searles Valley, bunların ikisi Amerikan firması; daha sonrasında da diğer Çin firmaları ve Güney Amerika firmaları gelmekte. Yani, kısaca, aslında burada özetle söylememiz gereken, bor sektörü mevcut değerlere arz fazlası olan rekabetçi bir pazar. Amerika, Çin, Rusya ve Güney Amerika'da çok sayıda bor üreticisiyle de rekabet etmekteyiz.

Bu sayfayı özellikle koymak istedik çünkü küresel büyüme oranıyla dünya bor tüketimi arasında lineer bir ilişki var. Dünya bor sektöründeki gelişmeler, başta gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olmak üzere, ülke ekonomileri ve sektörel gelişmelere bağlı bir seyir izlemekte. Küresel ekonomide görülen büyüme, durgunluk veya daralma bor tüketimine de doğrudan yansıtılmakta. Bor sektörünün ağırlıklı olarak tüketildiği alanlarda meydana gelen değişimler bor tüketimini de doğrudan etkilemektedir. Grafikte küresel büyüme oranı ve dünya bor tüketimi arasındaki ilişki açıkça görülmekte. Gördüğünüz gibi, 2020 yılında eksi 2,9 iken dünya bor tüketimi 3,07 seviyelerinde, 2024'te 3,2 iken de dünya bor tüketimi yaklaşık 4,13 milyon ton civarında seyretmekte. Faaliyette bulunduğumuz sektör, bazı risklerin ve etkilerin de yönetilmesini zorunlu kılmakta. Küresel mevzuata sektörü etkileyen düzenlemeler, ambalaj, paketlenme, depo şartları gibi, Rusya-Ukrayna savaşı, Kızıldeniz'de yaşananlar, belirli bir dönem ticarette kullanılmaması, petrol fiyatlarındaki dalgalanma lojistik faaliyetlerini kalite, zaman ve maliyet yönüyle etkilemekte. Döviz kurlarındaki yükselişler de ham madde, işçilik, enerji ve kalemlerde meydana gelen artışlarla küresel tedarik sıkıntıları, yatırım faaliyetlerini süre ve maliyet anlamında etkilemektedir maalesef.

Bu sayfayı özellikle sizlerle paylaşmak istedik. Bor sektöründe küresel olarak yaşanan gelişmelere burada biraz değinmek istiyorum. Çin'de yaşanan küresel ekonomik durgunluk ve artan jeopolitik risk algısı nedeniyle ihracat ve ithalat etkilenmekte, altyapı ve imalat yatırımlarındaki yavaşlama ve gayrimenkul yatırımlarında yaşanan düşüşler maalesef sektörü olumsuz olarak etkilemekte. Hindistan'da ise yaşadığımız bir sıkıntı, yerel borikası üreticilerini korumak için borikası ithalatı izne tabi hâle getirildi. Bu kısıta rağmen, Hindistan'ı demir çelik sektörü için potansiyel büyüme alanı olarak görmekteyiz. Bir sonraki slaytlarımızda da zaten bununla alakalı detaylı bilgi vereceğiz. Burada güzel bir anlaşma yaptık. Burada önemli bir büyüme alanı olarak da görüyoruz Hindistan'da demir çelik sektörünü. Amerika'da da yerli üreticilerin iç tüketime yöneldiği, ayrıca limanlardaki lojistik sorunların ortadan kalkmasıyla Asya'daki faaliyetlerini artırmaya çalıştığını gözlemlemekteyiz.

Güney Amerika MERCOSUR ülkeleri arasındaki vergi avantajı nedeniyle de Türk menşeli bor ürünleri satışında dezavantaj maalesef yaşanmakta. Başta Brezilya olmak üzere, bu bölgenin tarım sektörü bor için büyüme alanıdır. Biz özellikle -biraz sonra daha fazla detaya ineceğim- Güney Amerika pazarında ciddi şekilde büyümek istiyoruz. Burası, tarım sektörünün ürünlerimizi yoğun tükettiği bir bölge. Aslında, biz tarım sektöründe NPK'lerin içerisinde mikrobisleyici olarak kullandığımız ürünlerimizi buralara satıyoruz. Aslında pek bilinmemekle birlikte, dünya pazarı bu noktada 750 bin ton mertebesinde, biz yaklaşık bu pazarın yüzde 33'üne sahibiz. İnşallah, Güney Amerika pazarını biz büyüme alanı olarak kendimize hedef olarak seçtik. İnşallah, burada da yüzde 50'ler mertebesine çıkmayı planlıyoruz önümüzdeki yıllar içerisinde.

Avrupa ve Rusya bölgesinde ise küresel yavaşlama ve enerji tedarik sıkıntıları sektörü maalesef olumsuz etkilemekte. Rusya ise savaş sonrası uygulanan yaptırımlardan dolayı da Avrupa, Japonya ve Güney Kore'deki birçok müşterisini kaybetmiş durumda; pazarını daha çok Rusya iç tüketimine ve Çin'e yönlendirmiş bulunmakta.

Burada da özellikle 2024 bölgesel bazda bor tüketimi ve Eti Madenin pazardaki yerinden biraz bahsetmek istiyorum. 2024 yılında 4 milyon 130 bin ton mertebesinde olan dünya bor tüketiminin bölgelere göre dağılımı ise resimde gördüğünüz şekilde. Asya-Pasifik Bölgesi tüketimde yüzde 54. Eti Madenin burada pazar payı yüzde 67 yani aslında burada dominasyonumuz var ve agresifiz aslında Asya-Pasifik pazarında. Kuzey Amerika'da tüketimde yüzde 17, Eti Madenin ana rakibi olduğu yerde pazar payı da yüzde 41 seviyesinde. Yani burada da aslında rakiplerimizin ana üreticilerin olmasına rağmen burada da ciddi bir dominasyonumuz söz konusu. Avrupa tüketiminde ise yüzde 16, Eti Madenin burada pazar payı yüzde 88. Güney Amerika yüzde 12, Eti Madenin buradaki pazar payı yüzde 19 ki demin de bahsetmiştim, Güney Amerika'da yüzde 19 olan pazar payımızı yüzde

30'lara, yüzde 40'lara çıkarmayı bu 2025 senesi içerisinde inşallah hedefliyoruz ve önümüzdeki sene de inşallah, buraya geldiğimizde bu hedefimize de ulaşmış olacağız.

Afrika ve Orta Doğu'da ise de yüzde 1,5'luk bir pazardan bahsediyoruz, Eti Madenin buradaki pazar payı da yüzde 75 mertebesinde.

Eti Maden olarak faaliyetlerimizi 4.020'si kadrolu memur ve işçi, 3.383 alt işverenlik olmak üzere toplam 7.403 personelimizle devam ettiriyoruz. Yeni personel istihdamı hedefimiz kapsamında 2025 yıl içerisinde 885 daimi işçi, 106 memur olmak üzere yaklaşık 1.000 yeni istihdam için gerekli izin ve alım süreçlerini bu sene itibarıyla başlatmış durumdayız.

Burada biraz da kapasite konusuyla alakalı bilgi vermek isterim. Kuruluşumuz tarafından sektörde talep edilen geleneksel rafine bor ürünlerinin tamamı üretilmektedir. Kapasite kullanım oranımız yüzde 86 mertebesinde ki bu rakam genelde üretim sektörünün ve genel sanayi kapasite kullanımının da oldukça üstünde bir rakam. İnşallah, 2025 yılı içerisinde bu kapasiteyi de bir tık zorlayacağız.

Size girişte de bahsetmiştim, 2024 yılında üretim, pazarlama ve satış konusunda başarılı bir dönemi geride bıraktık. Geçen yıla oranla miktar bazında yani 2023 yılına oranla miktar bazında, volüm bazında yüzde 40 artışla 2 milyon 500 bin tonluk bir satış yaptık, 1 milyar 322 milyon dolar ciro, satış geliri elde ettik. Bu rakam Eti Maden tarihimizin en yüksek cirosudur. Aynı dönemde, pazar payımızı yüzde 60 mertebesinde tutmuş olduk, satışlarımızın da yüzde 97'sini yurt dışı ihracat gelirleri oluşturmakta.

Yoğun rekabet ortamında müşterilerimiz nezdinde sürdürülebilir ve güvenilir tedarikçi konumundayız. 2024 yılında 100'den fazla ülkeye, 10 binden fazla müşteriye lojistik operasyon gerçekleştirdik. Aynı dönemde, 96 gemi ve 70 bin konteynerle 203 limana bor ürünlerimizin sevkiyatını gerçekleştirdik, ki konteyner bazında yani Türkiye'de kuvvetle muhtemel en yüksek rakam bizde olabilir. Yurt içi taşımada ise sevkiyatların yüzde 67'sini kara yoluyla, yüzde 33'ünü de demir yoluyla yapmaktayız.

Eti Maden olarak ülkemiz için yatırım ve istihdam yaratmaya devam ediyoruz. Son yirmi beş yıllık dönemde yaklaşık 1,4 milyar dolar yatırım yapılarak dünya kurulu kapasitesinin yaklaşık yüzde 50'sine sahip konuma gelmiş bulunmaktayız. 2025 yılı proje büyüklüğümüz yaklaşık 23 milyar TL, ödeneğimiz ise 6,4 milyar TL mertebesinde. Toplam 108 projenin bulunduğu 2025 yılı yatırımlarımızın yüzde 46'sını -bunun altını çizmek istiyorum özellikle- üretim projeleri, yüzde 24'ünü altyapı ve inşaat projeleri, yüzde 12'sini de çevre yatırımları oluşturmakta. 2025 yılında da 800 ton/yıl kapasiteli Bandırma Ferrobor Tesisi'ni inşallah, mayıs ayı içerisinde açıyor olacağız. Buna ilave olarak da 350 bin ton/yıl kapasiteli Sulfürik Asit Tesisi'mizin de resmî açılışını kuvvetle muhtemel mayıs ayı içerisinde yapıyor olacağız. Şu anda her iki fabrika da çalışır durumda, sadece açılış yapıp süreci başlatacağız. 2026 yılında da 60 bin ton/yıl kapasiteli Borik Asit RF Tesisi'mizi inşallah, hizmete açacağız ve Kırka'da 24 bin ton/yıl kapasiteli Susuz Boraks Tesisi'mizi de yine, 2026 yılı içerisinde tamamlıyor olacağız.

Eti Madenin önümüzdeki dönem öncelikli alanlarından biri de inovatif yaklaşımla üretim ve tesisleşme. Yeni ürün, yeni kullanım alanı ve proses optimizasyonu konularında AR-GE ve patent çalışmalarını yapmaktayız. Kuruluşumuz bünyesinde Ankara ve 4 işletme müdürlüğünde toplam 79 kişilik AR-GE ekibimiz var. Maden ve kimya prosesiyle test ve analiz konusunda yetkin 5 akredite laboratuvarında çalışmalarımızı sürdürüyoruz. 2025 yılı AR-GE bütçemiz yatırım programı ve cari bütçe toplamı yaklaşık 258 milyon TL mertebesinde.

Eti Maden güçlü finansal yapısıyla varlıklarını öz kaynak kullanarak finanse etmeye çalışmakta. Kısa ve uzun vadeli yabancı kaynak kullanmıyoruz. Başta likidite olmak üzere finansal rasyoları uluslararası kabul edilebilir standartların üzerinde gerçekleştirmiştir. Elde edilen bu satış gelirlerinden hazineye ödenen temettü ve maliyet, ödenen stopaj tutarları da sürekli artış göstermiştir. Bu kapsamda da temettü ve stopaj olarak 2025 yılında yaklaşık 20 milyar 889 milyon TL temettü ödemesini yapıyor olacağız.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Genel Müdürüm, biraz hızlanalım, zaten bizde de var bunlar.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Sunum var mı?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Dağıtıldı bunlar, dağıtıldı diye biliyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Burada, tamam.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sizin getirdiğiniz dosyalardan gözükmediği için araya kaynamış.

Buyurun Sayın Genel Müdür.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Bakanlığımızın ortaya koyduğu vizyon doğrultusunda önce insan ve çevre, sonra katma değerli madencilik anlayışıyla faaliyetlerimizi sürdürüyoruz.

Önümüzdeki dönemde politika, strateji ve önceliklerimiz şöyle: Geleneksel bor pazarında büyümeyi planlıyoruz. Katma değerli yüksek ürün üretimini planlıyoruz. Stratejik, kritik mineral ve madenlerin işletilmesi, yeni maden sahalarıyla iş geliştirme olarak belirledik. Ülke olarak dünyanın en önemli 5 nadir toprak elementleri üreticisinden biri olmayı istiyoruz. Yaptığımız çalışmalar sonucunda da 694 milyon ton kaynak tespit edildi. Bu saha içindeki Bayan Obo sahasından sonra dünyanın en büyük 2'nci nadir toprak elementleri kaynak sahasıdır. Söz konusu kaynak ortalama 1,75 nadir toprak elementleri tenörüne sahip, yaklaşık 12,5 milyon ton NTO rezervi bulunmakta. Eskişehir Beylikova Kompleks Cevher Sahamızda bulunan nadir toprak oksitlerinin ekonomiye kazandırılması amacıyla yoğun çaba sarf ediyoruz. AR-GE birimimiz yoğun bir şekilde çalışıyor. İlk etapta yıllık 1.200 ton cevher işleyecek pilot üretim tesisinin yapımını tamamladık, pilot tesiste teknoloji geliştirmeye yönelik AR-GE çalışmalarımıza yoğun bir şekilde devam ediyoruz. Üretimdeki hedefimiz, 570 bin ton/yıl cevher işleme kapasiteli endüstriyel tesisle yılda 10 bin ton nadir toprak oksidi üretmeyi planlıyoruz.

Son yıllarda teknolojinin gelişmesi ve özellikle de batarya üretiminde de lityum kullanılması lityumu önemli bir hâle getirmiş durumda. Yürütülen AR-GE çalışmalarıyla bor ürünleri üretim aşamasında oluşan sıvı atıklardan lityum kazanım çalışmalarını da başarıyla gerçekleştirdik ve burada da patent bize ait. Eskişehir Kırka'da 10 ton/yıl kapasiteli pilot tesis kurulumunu tamamlayarak ilk lityum karbonat üretimini yaptık. Ayrıca, 600 ton/yıl kapasiteli de Kırka lityum karbonat üretim tesisi kurulması için de ihale çalışmalarına devam ediyoruz. 2025 yıl içerisinde de tesisin yapım ihalesine çıkıyor olacağız inşallah. Yapılacak olan tesisle hedefimiz, lityum ithalatını azaltarak ülkemizin lityum ihtiyacının yarısını karşılayabilir durumda olmak.

Cam sektöründen sonra da dünya bor pazarında ikinci büyük pazar ve büyüme alanı tarım sektörü. İlk prezantasyonunda bu konuya temas etmiştim. Tarım sektörü, sanayide bağımsız yaşam sürdürükçe potansiyeli olan bir sektör. Bu alanda konumumuzu güçlendirmek için bölgeye, iklime ve bitkiye uygun bor ürünleri geliştiriyoruz. Bu doğrultuda, 2024 yılında 35 bin ton/yıl kapasiteli granül ürün üretim tesisimizi tamamlayarak üretime başladık. Söz konusu tesiste yıllık 20 milyon dolarlık gelir elde ederek ülke ekonomisine katkımızı artırmayı hedeflemekteyiz. 2025 yılında da inşallah, üreteceğimiz tüm ürünlerin satışını şimdiden gerçekleştirdik.

Kuruluşumuzun sürdürülebilirlik anlayışının bir gereği olarak da tüm organizasyonu bu süreçleri kapsayacak şekilde kurumsal karbon ayak izi, ürün karbon ayak izi, su ayak izi, yaşam döngüsü analizi, çevresel ürün beyanı ile sürdürülebilir raporunun uluslararası kabul görmüş CRI standartlarına uygun olarak hazırlanması amacıyla gerekli çalışmaları sürdürmekteyiz. İnşallah, temmuz ayı itibarıyla da orada ciddi bir aşama kaydetmiş olacağız.

Dünya için sürdürülebilir madencilik anlayışıyla çimento ve demir çelik, enerji ve karbon salımı yoğun olan sektörlerde maliyetlerin ve emisyonlarının azaltılması amacıyla proje ve faaliyetlere devam ediyoruz. Bu kapsamda çimento sektöründe Türkiye'nin önde gelen çimento üreticileriyle iş birliği, demir çelik sektöründe de Hindistan demir çelik üretici firmasıyla iş birliği yürütmekte. Bu teknoloji sayesinde, bu bizim kullandıkları bor sayesinde karbon emisyon ve enerji sarfiyatını bir miktar azaltmış olacaklar. Dolayısıyla, Bakanlığımızın sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği konusundaki vizyonu çerçevesinde de yeşil hidrojen üretimi ve kullanımına yönelik Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı destekli "Güney Marmara Hidrojen Kıyısı Platformu" başlıklı Güdümlü Proje kapsamında Türk sanayisinin ilk yeşil hidrojen tesisi projesinde kuruluşumuz projenin önemli bir paydaşı olarak yer almaktadır. Bu kapsamda kuruluşumuz tarafından yıllık 10 ton kapasiteli sodyum bor hidrür tesisinin kurulumuna TÜBİTAK MAM'la iş birliği hâlinde devam ediyoruz. Proje 2026 yılında tamamlanmış olacak, inşallah, onu da devreye almış olacağız.

Sayın Başkanım, Sayın Komisyon üyesi milletvekilleri; sunumumuzun Eti Madenle ilgili kısmını tamamlamış bulunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

Şimdi önerilerin görüşmelerine başlıyoruz.

Kurumun 2021 Yılı Alt Komisyon Raporu'nda 3, 2022 Yılı Alt Komisyon Raporu'nda 3 öneri bulunmaktadır.

2021 yılının 1 ve 2022 yılının 2 no.lu önerileri aynı mahiyette olduğundan birlikte işleme alacağız.

Şimdi daha güncel olan 2022 yılının 2 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - 2022 Yılı Sayıştay Denetim Raporu

2 no.lu öneri:

Mikrobesleyici olarak bor içerikli gübre kullanılmasının yaygınlaştırılması ve kurumsal üretim kapasitesinin geliştirilmesi ihtiyacının bulunmasına yönelik olarak çiftçileri bu konuda teşvik edici uygulamalar geliştirilmesi, toprak analizi veya ürün analizi gibi konularda teşekkül tarafından saha çalışmalarının artırılması ve kurumsal üretim kapasitesinin geliştirilmesi için planlanan tesislerin tamamlanarak devreye alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ediyorum.

Yanıt için buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDIN - Sayın Başkanım, eğer müsaadeniz olursa Strateji Başkanımız Uğur Bey cevap verecekler.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI UĞUR AYDOĞAN - Tarım alanında bor ürünleri özellikle mikrobesleyici olarak gübre sektöründe kullanılmaktadır. Bitkilere bor verilmesiyle bitkinin sadece bor ihtiyacı karşılanmakta, bitkinin büyüüp gelişmesi için mutlak gerekli olan makro ve diğer mikrobesin ihtiyacı karşılanamamaktadır. Ayrıca, diğer sektörel bor tüketimleriyle karşılaştırıldığında tarım alanındaki bor tüketiminin sezonlara bağlı olarak değiştiği gözlemlenmektedir. Tarımsal faaliyetler ve tarım sezonları iklim koşullarına bağlı olduğu için tarım alanında bor ürünleri tüketimi de mevcut hava koşullarından etkilenmektedir.

Tarım sektöründe birçok doğal borat ve rafine bor ürünü mikrobesleyici olarak kullanılmaktadır. Dünyada ve ülkemizde teşekkülümüz ürünlerinden Etidot-67 ürününün yanı sıra boraks pentahidrat, boraks dekahidrat, borik asit, çinko borat, kolemanit ve üleksit de kullanılmaktadır. Talebe bağlı olarak tarım sektöründe kullanılmak üzere EtiGranB10, EtiGranB15, Etifert-B20, granül kolemanit ve üleksit ürünlerin üretimi gerçekleştirilmektedir. Böylece tarım sektöründe kullanılan ürün çeşitliliğinin artırılması sağlanmaktadır.

Diğer yandan, teşekkülümüzde, tarım sektörüne yönelik ürünlerin daha yaygın kullanımını sağlamak ve tarımda bor kullanımı konusunda bilinç oluşturmak amacıyla üniversitelerle iş birliği, tarımla ilgili ulusal medya aracılığıyla tanıtım, ulusal ve uluslararası tarım fuarlarına katılım ve benzeri çalışmalara önem verilmektedir. Yurt içinde tarım sektöründe Etidot-67 başta olmak üzere bor ürünlerinin kullanımının yaygınlaştırılması ve çiftçilerin ürünüme yurt genelinde rahat ulaşmasının sağlanması amacıyla teşekkülümüz ile Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği arasında satış sözleşmeleri imzalanmış, bu sözleşme kapsamında yurt genelinde faaliyet gösteren kooperatiflere ürünümüzün satışı yapılmaktadır.

Diğer yandan, kuruluşumuzun tarım sektörüne yönelik ürün portföyündeki ürünlerle ilgili üretim kapasitesi yurt içi ve yurt dışı talepleri karşılayacak durumdadır. Ancak ülkemizin gübrede dışa bağımlılığının nedeninin mikrobesleyiciler olduğu bilinmekle birlikte tüm dünyada verim artırmaya yönelik mikrobesleyici içerikli gübre uygulamalarının artacağı öngörüsüyle geleceğe dönük kurumsal kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalara da devam edilmektedir. Bu kapsamda Balıkesir Bigadiç'te yapımı tamamlanan 35 bin ton/yıl kapasiteli Granül Gübre Üretim Tesisinin 2024 yılında açılışı yapılmış ve üretim faaliyetlerine başlamıştır.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ederim.

Öneri üzerinde söz almak isteyen üyemiz var.

Sayın Polat, buyurun.

MAHİR POLAT (İzmir) - Tabii, Strateji Başkanıydı galiba, açıkladı ama açıkladıkları ile bizdeki veriler pek birbiriyle bağdaşmıyor, gelecek bir vizyonu çiziyor, toz pembe bir vizyon çiziyor ama Sayıştay raporlarında bu böyle değil.

Mikrobesleyici olarak yüzde 20'si bor içerikli gübre Etidot-67 kullanımının iç piyasada yaygınlaştırılması konusu önemli bir konu. Etidot-67 önemli çünkü kullanılan kimyasal gübre her geçen yıl tarım arazilerimizi çoraklaştırıyor fakat Etidot-67 bor ve boraks kimyasal gübrelere kıyasla meyve ve tohum oluşumunda çok önemli, farklı bir noktada oluyor. Türkiye'nin dünya tarım ekonomisinde büyüyen bir tarım ülkesi olarak ortaya çıktığı bu noktada maalesef, Sayın Başkanın anlattığı gibi bu Etidot-67'nin pazarlanması ve Türkiye'de yaygın kullanımı noktasında, maalesef, anlatılanların çok çok gerisindeyiz. Mesela, buradaki verilere baktığımız zaman -yurt içi satış rakamlarına baktığımızda- 2021 yılında 726 ton, 2022 yılında 692 ton satış yapılmış, 2022 yılında ise toplam 2 milyon 367 bin 817 ton üre gübresi ithal edilmiş yani Türkiye'nin makroekonomik dengelerinin ihracat aleyhine bozulmasını ve ülkenin gün geçtikçe bu dengelerin bozulmasını göz önüne aldığımızda Etidot-67'nin önemli bir açığı ortadan kaldıracığını görüyoruz.

Fakat burada pazarlamada ve pazara ulaşmada, satmada, üretmede de bir eksik olduğunu görüyorum, bu bağlamda birkaç tane sorum olacak. Etidot-67'nin kullanımının yaygınlaşması için hangi çalışmaları yürütüyorsunuz? Türkiye'nin gübre kullanım miktarı çerçevesinde yapılan yeni yatırımların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? 2023 ve 24 yıllarında Etidot-67'nin hem yurt içi hem de yurt dışı satış rakamları ile satış miktarları ne kadardır? Türkiye'de yaygınlaştırmakla ilgili bir master planınız var mıdır?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ediyorum Sayın Polat.

Sayıştayın önerisiyle ilgili görüşünü alalım.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Konunun Sayıştayca izlenmesinin uygun olacağını düşünmekteyiz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tabii, Sayın Polat'ın sormuş olduklarının değerlendirmesine çok detaylı bir şekilde, Sayın Polat'ı tatmin edecek şekilde yanıt vermenizi istiyoruz; yazılı bir şekilde veya görüşmelerden sonra sözlü olarak da verebilirsiniz.

Kurumun 2021 yılına ait 2 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - 2 no.lu öneri:

Yenilenebilir enerji kaynakları ve kaynakların sürdürülebilirliği konularında gerekli projelerin üretilmemesi ve uygulanmaması konusunda teşekkül fabrikalarında maden cevherini işleme, ürün geliştirme prosesleri ile saha ve tesislerin yönetsel süreçleri gibi pek çok alanda kullandığı enerji ve su kaynakları ihtiyacının yenilenebilir ve sürdürülebilir kaynaklardan teminine dönük projeler geliştirilmesinin kuruma etkin bir enerji ve kaynak yönetimi yanında bütçe kullanımında da verimlilik ve tasarruf sağlayacağı değerlendirilmektedir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Evet, yanıt için buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI UĞUR AYDOĞAN - Teşekkürümüzün üretim proses teknolojisi ısı çözümüye dayalıdır. Bu nedenle, teşekkülümüz üretim sürecinde önemli parametrelerden biri buhar arz güvenliği, diğeri ise elektrik arz güvenliğidir. Bu çerçevede buhar üretimiyle birlikte kojenerasyon tesislerinde elektrik de üretilerek enerji arz güvenliği sağlanmaktadır.

Güneş ve rüzgâr enerjisinin birincil enerji kaynağı olarak proseslerde kullanılması söz konusu olmadığından, bu yolla elde edilen elektrik enerjisi genel kullanım alanlarında, ofis, yemekhane, lokal, misafirhane ve benzeri alanlarda kullanılması imkân dâhilindedir. Bununla birlikte, sürdürülebilir bir çevre için temiz enerji kaynaklarından daha çok faydalanılması, kaynak çeşitliliğinin sağlanması, enerji verimliliğine katkı sağlaması amacıyla güneş ve rüzgâr enerjisinden azami oranda faydalanma kapsamında projeler geliştirilmektedir.

Kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına yönelik çalışmalara bu kapsamda başlanmıştır. İlk etapta, teşekkülümüzün yeni hizmet binasında yağmur suyu hasadı ve gri su sistemi kullanılmış, yeni projelendirmesi yapılacak tesisler başta olmak üzere teşekkülümüz bünyesindeki işletme müdürlüklerinde madencilik sektöründeki saha koşulları da dikkate alınarak teknik kuralların izin verdiği ölçüde yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimine yönelik yeni projelerin etüt edilerek uygulamaya alınmasına başlanacaktır.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ederim.

Öneri üzerinde söz almak isteyen üyemiz? Yok.

Sayıştayın önerisiyle ilgili görüşünü alalım.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Konunun Sayıştayca izlenmeye alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kurumun 2021 yılına ait 3 no.lu genel önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - 3 no.lu öneri:

Diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Buyurun, yanıt için.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI UĞUR AYDOĞAN - 2021 yılı Sayıştay Denetim Raporu'nda yer alan diğer bulgu ve önerilerin yerine getirilmesi hususunda çalışmalar yapılacaktır.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Evet, diğer bulgu ve önerilerden görüşülmesini talep ettiğiniz öneri var mı?

Buyurun Sayın Yavuzylmaz.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar; Komisyon toplantısına hoş geldiniz.

Diğer bulgularda, özellikle, aslında Eti Maden olarak bu yatırımları nasıl yaptığınız, ne gibi eksikliklerle, ihale süreçlerinde ne gibi usulsüzlüklerle yaptığınızla ilgili bulgular var. Şimdi, bu bulgular, artık kronik bir sorun hâline gelmiş durumda. Önceki yıllardan itibaren herhâlde yeni gelen her Genel Müdüre de bu kronik sorunlar bulaşıcı bir hastalık gibi aktarılıyor.

Şimdi, diyor ki bulguda: "Eksik, hatalı ve projeye aykırı imalatlarla ilgili -tebrik ediyorum- eksiklik var, hata var, projeye aykırı imalat var, bunlarla ilgili yapı denetim ve kabul işlerinde görev alan kişi ve firmalar nezdinde sorumluluk cihetinden gerekli incelemelerin yapılmaması." Yani neredeyse bulguyu okumayı, artık detayını okumayı böyle gereksiz kılan bir başlık, her şeyi anlatıyor. Sonra devam ediyor, diyor ki: "Teşekkül yapım işlerine dair kontrol faaliyeti eksiklikleri bulunması." Yani işi, inşaatı, yatırımı yani bu işin inşa kısmıyla ilgili bölümü siz yapmadığınız göre yapmanız gereken tek iş kontrol etmek, onu da eksik yapıyorsunuz. Diğer başka bir bulgu "Yatırımlarda ihale ve uygulama safhasında yaşanan plansızlıklar neticesinde ilgili yatırımlarla öngörülen sistemlerin çalışmaması, geç teslimatı veya maliyetlerin artması." Yani bu kısım hiç sizin sunumda anlattıklarınızla örtüşmüyor, hiç buralardan bahsetmiyorsunuz.

Sonra bakınca insan şunu anlıyor aslında gerçekten, örnek olarak "Çelik üretimi ve neodyum mıknatıs başta olmak üzere, çok sayıda uygulamada kullanılan ferro boru üretmek için 800 ton, yılda 800 ton kapasiteli ferro bor üretim tesisinin açılışını 2025 Mayıs ayında yapacağız." derken siz yahu, aslında bu tesisin niye yirmi yıldır yatırımını yapıp da açmadığınız sorusu akıllara geliyor. Yirmi yıldır neredesiniz? "2025 yılının Mayıs ayında açacağız." diyorsunuz ki o da kocaman bir soru işareti.

Şimdi, bakıyorum, Balıkesir Bandırma'da bu tesisi açmayı planladığınızı söylüyorsunuz. Fizibilitesi 2003 yılında yapılmış, yıl 2025, yirmi iki yıl geçmiş, yirmi iki yıl. Bu arada ne olmuş? Fizibiliteye göre planlanan yılda 4 bin tonmuş, siz yılda 800 ton kapasiteli bir üretim tesisi açacaksınız. Planlanan 4 bin ton için 4 milyon dolar yatırım maliyeti varken siz 800 ton için 2,5 milyon dolarlık bir maliyet öngörüyorsunuz yani miktar düşmüş, yapım maliyeti artmış, üzerine bir de yirmi iki yıl geçmiş ve dünyadaki üretici rakip şirketlerin ve ülkelerin sayısı da artmış. Üstelik de o ülkelerin kullandığı ham maddenin yüzde 61'ini de biz veriyoruz. Yani bu diğer bulgularda yer alan hususlar maalesef Türkiye'nin kazancına, millî servetinin tam böğrüne bir hançeri saplıyor. Şimdi, sorum şu: Bu ferro bor üretim tesisi fizibilitesi 2003 yılında tamamlanmış olmasına rağmen sizin elinizi kolunuzu tutan ne vardı da bu iş hâlâ bitirilmiş değil? Kapasite niye düştü? Maliyetler niye arttı? Bu gecikme neden yaşandı?

Şimdi, bu yeni değil aslında, bu sizin ortaya koyduğunuz bu gecikmeler yani insan bir yandan bakınca diyor ki... Sayıyorsunuz, işte "Şunları yaptık, şunları yapacağız." falan diye söyleyince yani böyle bir yirmi yıllık gecikme alışkanlığı kurumun olduğunu bilmesek hani diyeceğim ki gerçekten bu işler böyle tıkr tıkr yapılacak ama işlerin ihale edilmesi, yapılması, geçici kabulü, kesin kabulü aşamalarında öyle usulsüzlükler var ki yani sizin işleri planladığınız sürede bitirmeniz mümkün değil. Hele Türkiye Varlık Fonuna Eti Maden devredildikten sonra artık siz Genel Müdür olarak da bir şube müdürü gibi bir durumdasınız. Size sadece Türkiye Varlık Fonunun başındaki kişi veya Yönetim Kurulu değil, sarayda bulunan herhangi bir danışman da size talimat verebilir ve bu Eti Madenle ilgili süreçleri yönlendirebilir duruma gelmiş vaziyette.

Bu arada, 31 Ağustos 2024 tarihinden itibaren de -söylediklerimi abartılı bulanlar olabilir diye söylüyorum- bir Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle şu anda Türkiye'de devlete ait bakanlıklar ve kurumlardaki daire başkanlarını bile kim atıyor biliyor musunuz? Cumhurbaşkanı ve AK PARTİ Genel Başkanı Tayyip Erdoğan, daire başkanlarını bile yani şu anda Eti Madenin Genel Müdürü olarak siz Eti Madenin daire başkanlarını atayamazsınız, hatta Bakan olsanız o daire başkanlarını Cumhurbaşkanına öneremezsiniz bile. Bu önerme meselesi de ortadan kaldırıldı.

Şimdi, bu ihale süreçleriyle ilgili nasıl gecikme yaşıtılıyor bir örnek daha verelim. Bakın, örnek, yine, Sayıştayın Eti Maden raporlarına göre Kırka Boraks Pentahidrat Tesisi yapım işi bir şirkete ihale ediliyor, sözleşmesi 2012 yılında imzalanıyor, iş 2015 yılında tamamlanacak ama iş süresinde tamamlanamıyor, teslim edilemiyor. Önce üç yüz iki gün cezasız süre uzatımı veriliyor. Yine şirket işi teslim edemiyor, sonra altı yüz elli gün cezalı süre uzatımı veriliyor. Yine teslim edilemiyor, bir daha cezalı süre uzatımı veriliyor, yine teslim edilemiyor. Sonuç, toplam yedi yüz altmış gün süre uzatımı veriliyor ve bu arada şirketin o dönemin parasıyla 200 milyon lira ödemesi gerekiyor ve yine bu para ödenmiyor. Ne oluyor sonuç itibarıyla? Yedi yüz altmış günlük bu gecikme cezasını şirket doksan güne indirmek ve cezayı da 60 taksitle bölmek üzere Eti Madene bir teklif götürüyor. Şimdi ben soruyorum: Bu Kırka Boraks Pentahidrat Tesisi yapım işiyle ilgili şirkete ne kadar ceza kestiniz? Ne kadarını tahsil ettiniz? Bu sorunun da yanıtını sizden istiyorum.

Kalan konuları geneli üzerinde...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ediyorum Sayın Yavuzyılmaz.

Böylelikle 2021 yılı önerilerinin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi 2022 yılı önerilerinin görüşülmesine başlıyoruz.

Kurumun 2022 yılına ait 1 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - 1 no.lu öneri:

Beylikova İşletme Müdürlüğü bünyesinde planlanan işletme faaliyetlerinin istenen düzeyde olmamasına yol açmakta olan nükleer tesis tanımına girmekle birlikte, tesiste bulunabilecek nükleer madde miktarı güvenlik açısından önemli bir ekipman bulundurulmasını gerektiren düzeyde olmayan tesis kapsamına girdiği düşünülen teşekkül faaliyeti dikkate alınarak yürürlükteki mevzuatın gözden geçirilmesi ve bu yönde ihtiyaç hasıl olan değişikliklerin yapılması önerilir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yanıt için buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI UĞUR AYDOĞAN - Sayın Başkanım, cevabı yine özetleyerek okuyacağım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Tabii.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI UĞUR AYDOĞAN - Nadir toprak elementleri sahasının ekonomiye kazandırılması amacıyla teşekkülümüz tarafından rezerv geliştirme, organizasyon, yapılanma ve altyapı geliştirme, kompleks cevherin teknolojik olarak değerlendirilmesi ve üretim sürecinin geliştirilmesi için AR-GE çalışmaları, proses dizaynı ve pilot tesis çalışmaları "Beylikova NTE Sahasında Kurulması Planlanan Üretim Tesisi, Atık Düzenleme, Depolama Sahaları, Altyapı Tesisleri" işi kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı nezdinde ÇED süreci ve Nükleer

Düzenleme Kurumu nezdinde mevzuat uyum çalışmaları sıralı ve eş güdüm içerisinde yürütülmüştür. Bugüne kadar mevcut mevzuatta yapılan değişikliklerle izin ve lisans süreçleri iyileştirilmeye çalışılmış olsa da mevzuat değişikliklerinde ve yeni oluşturulacak mevzuat içeriklerinde nükleer reaktör ve nükleer santral yanında Beylikova işletme faaliyetlerinin de ayrı bir ana başlık olarak değerlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Bu süreçte yapılan yazışma ve görüşmeler neticesinde 17/3/2023 tarihli ve 32135 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Nükleer Tesislere İlişkin Yetkilendirmeler Yönetmeliği'yle tesisimizi de kapsayan madenlere ilişkin yetkilendirmelerde yer lisansı ve inşaat izni aranmamaktadır. Endüstriyel tesis aşamasında tesisimiz bu aşamalardan muaf tutulmuş olup direkt işletme lisansına başvurulacaktır. Yine, bu doğrultuda, "nükleer tesis" tanımına girmekle birlikte tesiste bulunabilecek nükleer madde miktarı güvenlik açısından önemli bir ekipman bulundurulmasını gerektiren düzeyde olmayan tesis kapsamına giren teşekkülümüz faaliyeti dikkate alınarak diğer meri mevzuatın gözden geçirilmesi ve bu yönde ihtiyacı hasil olan değişikliklerin yapılması konusunda ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde gerekli girişimlerde bulunulacaktır.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ediyorum.

Sayın Polat, buyurun.

MAHİR POLAT (İzmir) - Sayın Başkanım, şimdi, bu nadir toprak elementleri hikâyesini tüm dünya yeni yeni anlamaya başladı, Türkiye'de de çok fazla kamuoyunun bilgisi olduğunu düşünüyorum. Fakat geçtiğimiz günlerde Beyaz Saray'daki bir tartışmada Amerika'nın yeni Başkanının Ukrayna'nın Başkanından savaş tazminatı gibi nadir toprak elementlerinin işlenmesi hakkını istemesiyle birlikte dünya gündemine oturdu fakat Türkiye'de bununla ilgili çok yeterli bir düzeyde çalışmanın olup olmadığı kamuoyuna yansıdığı kadarıyla görünmemekle birlikte ben başka bir konuya dikkat çekmek istiyorum. Şimdi, 2022 yılı Mayıs ayı Komisyon görüşmelerinde dönemin Genel Müdürü Serkan Bey şöyle sesleniyor: "En önemli projelerimizden biri nadir toprak. Nadir toprağı işlemek için Eskişehir Beylikova'ya kurduk, pilot tesisimizin ihalesini yaptık, yıl sonunda pilot tesisimiz çalışmaya başlıyor. 'Nadir toprak elementi' dediğimiz oksitler şu anki günümüz dünyasında savaş sebebi, verip vermemek, alıp almamak, olup olmaması..." gibi anlatıyor. Fakat 2023'e baktığımızda, 2023 Sayıştay raporlarında bu pilot tesislerin yapılmadığını görüyoruz. Benim esas sorularımdan bir tanesi Türkiye'deki nadir toprak elementleriyle ilgili bir veri ve çalışma var mıdır, bunlar nelerdir? Bu kadar önemli olan bir yatırımın 2022 yılı sonu itibarıyla bitmesi gerekirken neden bu kadar gecikmeyle -sizin ifadenizle, pilot tesisin bitirildiğini söylüyorsunuz- bitirilmiş? Bahsedilen mevzuat değişiklikleri için gerekli kurumlarla irtibata geçilmiş midir? Tesis bugün itibarıyla faaliyete geçmiş midir, geçmediyse ne zaman faaliyete geçmesi planlanmaktadır? Türkiye bu tesisten ne zaman tam anlamıyla faydalanacaktır?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ediyorum Sayın Polat.

Buyurun Sayın Yavuzylmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Evet, nadir toprak elementleri, öncelikle kompleks minerallerin içinden nadir toprak elementleri alındığı için burada, Beylikova'da yani Eskişehir Beylikova'da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar yaptığı açıklamada şöyle diyor: "Dünyanın tek alanda bulunan en büyük ikinci nadir toprak elementleri rezervine Türkiye sahip." Açıklama bu. Şimdi, siz ne kurdunuz, ne kuruyorsunuz? Şu anda pilot üretim tesisi kurduğunuz, yıllık 1.200 ton üretim yapılacak olan bu nadir toprak elementleriyle ilgili tesiste ne üretmeyi hedefliyorsunuz? Ben size söyleyeyim, yüzde 50 toryum, çıkardığınız madenin yüzde 50'sini toryum olarak alacaksınız, bunu ayrıştıracaksınız, yüzde 20'sini barit ve florit olarak alacaksınız; ne yaptı? Yüzde 70, değil mi? Kalan yüzde 30'una ne olacak? Ne var kalan yüzde 30'da? Kalan yüzde 30'da nadir toprak elementleri var. Peki, nereye gidecek bu nadir toprak elementleri? Çin'e gidecek, söylemediğiniz şey bu. Şimdi, diyor ki Enerji Bakanı Alparslan Bayraktar: "Doğal kaynaklar ve madencilik alanlarında iş birliğine ilişkin mutabakat zaptını Çin'le imzaladık ve madenciliğin her alanında iş birliğimizi ilerletmeyi, özellikle kritik mineraller konusunda Türkiye'de birlikte çalışmayı yapmayı hedefliyoruz." Yani Eskişehir Beylikova'da kim var Türkiye'nin dışında? Bir de Çin var, bir de Çin'i aldınız. Yani 10 bin ton barit, florit ve toryumun piyasa değerine karşılık gelen nadir toprak elementi miktarı ne kadar? Bin ton. Arada ne kadar fark var? 10 bin ton fark var. Aynı zamanda, Çin Anayasası'na göre nadir toprak elementleri konusu ileri bir teknoloji olduğu için dış ülkelere verilmiyor. Yani siz çıkan maden cevherini vereceksiniz, Çin kendi ülkesinde onu ayrıştırarak, istediği nadir toprak elementlerini alacak, bize ne verecek peki? Türkiye'nin bu işten çıkarı ne olacak? Ayrıca, yine, Türkiye'de neden 1.200 tonluk kapasiteli bir üretim tesisi kuruluyor? Bu toryum, barit ve floriti ayrıştırmak için niye yıllık 5-6 bin ton üretim yapabilecek kapasitede bir tesis kurulmuyor? Yine, elinizi kolunuzu bağlayan mı var? Neden bu teknolojiyi biz geliştirmek için çaba harcamıyoruz? Çünkü Çin bize bu teknolojiyi vermeyecek. Dünyada nadir toprak elementleriyle ilgili madenciliğin yüzde 70'ine, yüzde 80'ine sahip olan ve tekel durumuna gelmiş olan Çin'e siz dünyanın tek alanda bulunan en büyük ikinci nadir toprak elementleri rezervini âdeta altın tepside sunuyorsunuz ve bu nadir toprak elementleri altından, elmaştan da kıymetli; buna rağmen. Şimdi, akıllara soru işaretleri geliyor. Nedir, neden bu nadir toprak elementlerini Çin'e verme konusunda bu kadar isteklisiniz? Bunun arka planında ne var? "Ne var, ne var?" diye bakıyorum ve hangi elementleri vereceğinizi anlamaya çalışıyorum, tespit etmeye çalışıyorum.

Bakın, bu periyodik tablo, periyodik tablodaki, altındaki 15 sırada bulunan lantanitler ve aynı zamanda alt sırasında bulunan aktinidler ve yine lantanitlere ilave olarak skandiyum ve itriyum elementleri nadir toprak elementi, bunların 6'sı şu anda Eskişehir Beylikova'da var, Türkiye Cumhuriyeti devletine ait ve siz bunu bir yabancı ülkeye, Çin'e âdeta peşkeş çekiyorsunuz. Çekmiyorsanız yaptığınız anlaşmayı açıklayın, bilelim. KİT Komisyonu olarak biz eğer Eti Madenin burada denetimini yapacaksa Çin ile Eti Madenin arasında olan biteni, imzaladığınız mutabakat zaptını ve Eti Madeni bunun nasıl ilgilendirdiğini bize açıklayın, görelim. Ben bu konuyla ilgili soru önergesi verdim, tabii, bu konuyu buraya bırakmadım ama gelen yanıt şu: "Bakanlığımız ve Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Enerji İdaresi Arasında İmzalanan Enerji Dönüşüm Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı'nda pil teknolojileri, mıknaatıs üretim teknolojisi alanlarında iş birliği yapılması öngörülmüştür." "Mutabakat zaptını ver." diyorum, vermiyor ve belli ki Çin'e doğru bizim öz varlığımız bir yolculuğa çıkıyor. Bunu açıklamanızı sizden istiyorum. Yani Eti Maden İşletmelerinin Çin maden işletmeleri olmasına itiraz ediyoruz ve aynı zamanda burada bu nadir toprak elementlerinin hangi sektörel alanlarda kullanıldığına baktığımız zaman Türkiye'de bazılarının nasıl Çin'e nadir toprak elementlerini gönderip de bir kısım, kendilerince alabilecekleri, sağlayabilecekleri bir faydanın da planlaması içine girmiş olabileceklerini görüyoruz. Bakalım hangi alanlarda bu

nadir toprak elementleri kullanılıyor: Batarya alanında, yenilenebilir enerji alanında; rüzgâr santralleri, güneş santralleri, cam, seramik gibi alanlar ve bir de "drone", aynı zamanda "drone" teknolojisinde de nadir toprak elementlerinin özellikle çok yüksek özellikte olanlarının kullanıldığı alanlar olarak görünüyor. Dolayısıyla bu konuya açıklık getirmenizi istiyorum. Çin'le yaptığınız mutabakat zaptını istiyorum. Bunun üzerine eğer karartırsanız burada gizli bir iş yapılıyor demektir. Nadir toprak elementleriyle ilgili hususta Çin'le nasıl bir alışveriş içine girdiğinizi açıklamak durumundasınız. Aksi takdirde "Biz Eskişehir Beylikova'da nadir toprak elementi üreteceğiz. Orada teknolojiyi biz kendimiz zaten yükselteceğiz." gibi hiç Çin adının geçmediği bir sunum yapmış olmanız bizim açımızdan yeterli olmadığı gibi üzerinde büyük soru işaretleri barındırıyor demektir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Yavuzylmaz.

Buyurun Sayın Akalın.

MEHMET AKALIN (Edirne) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Çok değerli hazırun, ilk olarak Genel Müdürümüze sunumları için teşekkür ediyorum.

Ben çok kısa bir soru soracağım, sorum bor elyafı üzerine olacak. Bildiğiniz gibi, bor elyafı savunma sanayisi başta olmak üzere havacılıkta ve kompozit malzemelerde kullanılıyor katkı malzemesi olarak. Bir zamanlar Bor Enstitüsünün bor elyafı üretim çalışmaları vardı. Çok yüksek mukavemete sahip bir elyaf olan bu elyaf aynı zamanda karbon elyafına alternatif olarak da sunulmaktaydı ancak bor elyafıyla ilgili çalışmalar nedense bildiğim kadarıyla bir anda durduruldu. Biz bor madenini dolarlarla satarken bor elyafının, biliyorsunuz, kilosu binlerce dolar.

Sorum şu: Bor elyafıyla ilgili AR-GE çalışmaları nelerdir, neler yapıyorsunuz, destekliyor musunuz? Bu konuyla ilgili üretim düşünüyor musunuz veya bu konuyla ilgili öngörüleriniz nelerdir?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Akalın.

Buyurun Sayın Keskinliği.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Şimdi, bazı konuların yanlış anlaşılmasını önlemek için birkaç söz söylemek istiyorum. Şimdi, nadir toprak oksitleri yani nadir toprak elementleri dediğimiz elementler, evet, dünyanın son dönemde gündeminde çok konuşulan, dünyada da yaygın olarak bulunan ama içindeki miktar açısından toplam alanda... Milyonlarca ton üretim yapıyorsunuz, bunun içinden çok az bir şey; 3,7 kadar bir rakam çıkan bir element türü bunlar. Doğru, çok yüksek teknolojilerde kullanılıyor. İşte, Amerika'da Amerikan Başkanı ile Ukrayna Devlet Başkanının görüşmesi sırasında bu konunun gündeme gelmesi, tabii, kamuoyunda da akis buldu. Şimdi, Çin'de bulunan dünyanın en büyük sahası Bayan Obo dediğimiz saha; bu, Çin'in elinde tuttuğu Güney Moğolistan'da bulunan -adı da Bayan Obo, Moğolcada "zengin tepe" demek, Moğolların şeyi olarak da tepelere bir ibadet yapıyorlar- ve 800 milyon tonluk bir şey. İkincisi de bizim Beylikova'daki yaklaşık 634 milyon ton rezerve sahip olduğumuz dünyanın 2'nci sahası yani toplu olarak bu elementleri bulabileceğimiz sahalardan dünyada 2'ncisi. Ama nadir toprak elementleri işleyişine baktığımızda, evet, dünyadaki en büyük rezerv Çin'de ama üretime baktığımızda üretimde Amerika Birleşik Devletleri'nde ve bunların işleyişiyle ilgili de yüksek bir teknoloji kullanılıyor. Şimdi, Çin ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arasında yapılan mutabakat zaptında bir ön mutabakat zaptı bu Sayın Üstadım, mutabakat zaptı; bunların Çin'e gönderilmesi, işlenmesi gibi herhangi bir şey söz konusu değil.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Vekilim, yanıtı Genel Müdür versin, siz sufle yapıyorsunuz.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Ben de bildiğim için söylüyorum, takip ettiğim bir konu.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Belki detay açıklaması yaparlarken...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Karşılıklı konuşmayalım.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Yok, takip ettiğim bir konu. Çünkü bu ürün savunma sanayisinde de ciddi manada kullanıldığı için benim de takip ettiğim...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Değerli Başkanım, arkadaşımız Enerji Bakanlığı yetkilisi değil. Yani bu şekilde soruya cevap...

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Bakın, ben de görüşlerimi söyleyeyim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Ama görüşünü söylüyor.

Sayın Yavuzylmaz, Sayın Genel Müdürümüzden detaylı olarak alacağız zaten bilgiyi.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - İkincisi, Beylikova'da kurulan 1.200 tonluk tesis bir pilot tesis yani Türkiye kendi teknolojisiyle, kendi mühendisiyle bir üretim pilot tesis kuruyor ve bu pilot tesis çalıştıktan sonra yaptığı üretimle beraber asıl tesisini kurmaya başlayacak. Pilot tesis dediğimiz bu işin bir demosu.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Ne zaman?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Genel Müdürümüz detaylı bilgi verecektir.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Genel Müdür detayını verir, teknik şeylerini verir. Ama şunu bilin: Burada bir yanlış anlaşılma olmasını istemiyorum; bu, tutanaklara geçiyor. Bizim nadir toprak elementlerimiz sanki oradan çıkarılacak, o tesis bunları toplayacak, çıkardıktan sonra floriti alınacak, bariti alınacak; 250 ton civarında toryum çıkıyor, toryum alınacak, geri kalan elementleri... Orada 6 değil 7 tane var, onu da söyleyeyim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Bu 7 tanenin hepsi nadir toprak elemendi değil. Ben nadir toprak elementi olan çeşitleri söylüyorum.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Neyse...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Karşılıklı konuşmayalım arkadaşlar, lütfen.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Ben takip ettiğim bir konu olduğu için söylüyorum, bunların -zapta geçmesi için söylüyorum- Çin'e götürülüp verilmesi gibi bir şey söz konusu değil. Ama bu teknolojiyle ilgili, üretimiyle ilgili, bunların ayrıştırılmasıyla ilgili bir iş birliği ön mutabakat zaptı imzalanmış.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Yani nerede ayrıştırılacak? Çin'de ayrıştırılacak.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Ama bakın, bu pilot tesis, yeni tesis de kurulmak zorunda Türkiye'de.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ediyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Bakın, Çin'de ayrıştırılacak. O, ileri teknoloji demek.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzyılmaz, karşılıklı konuşmayalım. Siz konuştunuz, on dakika boyunca konuştunuz. Sayın Genel Müdürümüz yanıt verecek, artık, lütfen.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - O bir çeşit nadir toprak elementini ayrıştırmak için 2 bin derece ısı kullanıyor, bir başka çeşidi için 2.100 derece kullanıyor.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Biliyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Bunu Türkiye'de yapmıyor Çin. Çin alacak, götürecektir, orada ayrıştıracak. İleri teknoloji gerektiren kısım bu zaten.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Genel Müdürümüzden yazılı ve sözlü yanıt almadan on dakika boyunca konuştunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Yanıltmayın Vekilim, yanıltmayın kamuoyunu.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Yanıltmıyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Keskinlik, tamam, karşılıklı konuşmayalım.

Peki, teşekkür ediyorum.

Sayıştayın görüşünü alalım bu konuda.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Konunun Sayıştayca izlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki.

Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kurumun 2022 yılına ait 2 no.lu önerisini görüşmüştük. Bu nedenle kurumun 2022 yılına ait 3 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Bulgu ve Öneri 3:

Diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yanıt için buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI UĞUR AYDOĞAN - 2022 Yılı Sayıştay Denetim Raporu'nda yer alan diğer bulgu ve önerilerin yerine getirilmesi hususunda çalışmalar yapılmaktadır.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Böylelikle önerilerin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi geneli üzerinde görüşmelere geçiyoruz. Geneli üzerinde söz almak isteyen üyelerimize ben söz vereceğim.

Sayın Ekici, buyurun.

HASAN EKİCİ (Konya) - Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri ve çok Değerli Genel Müdürüm; şimdi, ben raporlardan baktım, tabii, sayın milletvekillerimiz eleştirilecek birçok eksik yönü ifade ettiler ama kurumun geneline baktığımda pozitif mali tablolar var yani likidite oranları, rasyolar, kısa ve uzun vadeli yabancı kaynakların olmaması, kârlılık oranının yüzde 41 olması gibi önemli mali tablolar var.

Yine, yatırım rakamlarının ciddi anlamda kurumu büyötmeye yönelik olduğunu görüyorum ama burada, tabii, eksik olan şu: Rekabetçi bir sektör -her ne kadar yüzde 61'ine hâkim olsak da dünya ticaretinde- ve borsuz üretim teknolojileri de sürekli geliyor. Bu noktada, özellikle, sizin de stratejik planınızda yer alan inovasyon ağırlıklı, AR-GE ağırlıklı yeni ürünlerin geliştirilmesi noktasındaki stratejilerin bir an önce hayata geçirilmesi gerekiyor. Bu noktada -Deniz Vekilimin eleştirileri de- özellikle bor karbür ve ferro bor üretimlerindeki ve diğer nadir elementlerin üretimindeki yatırım kararlarının bir an önce, hızlı bir şekilde alınması gerekiyor.

Ben kendim de bir madenci çocuğuyum, Seydişehir Alüminyum Tesislerinden babam emekli, orada büyüdük. Dolayısıyla, Eti Madenin de Etibankın da benim hayatımda özel bir yeri var; tabii, Eti Maden önemli bir kurum, Türkiye'mizin göz bebeği, eski bir kurum. Alüminyum tesislerinde istihdam sağlayarak bizlerin okumasında, Seydişehir'in kalkınmasında Eti Maden önemli bir fonksiyon icra etti. Dolayısıyla, bu kurumların oluşturulmasında, kurulmasında, başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Süleyman Demirel'e, Seydişehir Alüminyum Tesislerinin kurulmasında görev alan tüm devlet büyüklerine ben şükranlarımı ve minnetlerimi sunuyorum.

Tabii ki satış rakamları 2024'te rekor kırmış yani bu güzel bir başarı, önemli bir başarı. Dünya piyasasının yüzde 61'ine sahip olmak önemli bir başarı ama tabii burada rekabetin sürdürülebilmesi için stratejik planınızdaki hedeflerinize dair çalışmaları bir an önce hızlandırmak gerekiyor. Tabii, Seydişehir Alüminyum Tesisleri özelleştirildi, Etibankın daha önce işlettiği, Türkiye'nin birçok değişik yerlerindeki tesisler 1990'larda, 2000'lerde özelleştirildi ve bunun gerekçelerinden bir tanesi de bu işletmelerin, maden işletmelerinin zarar ettiği, verimsiz yönetildiği idi ama gerçi şu anda Eti Madenin faaliyet alanı bor ve bor mineralleri ağırlıklı, diğer madenlerden çıkıldı özelleştirme dolayısıyla. Aslında kamu sektörü ve KİT'lerle de madencilğin verimli bir şekilde yönetilebileceğini de göstermiş oluyor şu veriler, ben en azından olumlu taraftan bakıyorum. Bu anlamda, Eti Madenin özelleştirilmesi gibi bir süreç gündeme gelir mi? Şu anda takip ettiğim kadarıyla yok ama bu kârlılık oranlarıyla bu tesislerin özelleştirilmesi gibi bir süreç önümüzde var mı?

Bir de sadece bu bor ve bor mineralleri değil de tüm madenlerin daha önce olduğu gibi geliştirilmesine yönelik yani Eti Madenin sadece bor ve bor mineralleri ya da nadir toprak elementleri değil de diğer madenleri de geliştirmeye, faaliyet alanını geliştirmeye yönelik stratejik planları var mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Ekici.

Sayın Sümer, buyurun.

ORHAN SÜMER (Adana) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Komisyonumuzun değerli üyeleri, kurumumuzun yöneticileri, Sayıştay yetkilileri, değerli bürokratlar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Kurum, Genel Müdürlüğümüzün sunumundan da anlaşıldığı üzere, bor madenciliği konusunda; yatırım, işletme, ihracat konusunda ciddi adımlar atıyor. Dünya pazarını domine etmeye çalışıyor, üniversitelerle iş birliği yaparak da AR-GE çalışmaları gerçekleştiriyor; doğru işler yapıyor, görüyoruz, tebrik etmek gerekir.

Ülkemizde yer altı zenginlikleriyle övündüğümüz kurumlarımızdan biri olan Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü 2022 Sayıştay denetim raporunda da görüldüğü üzere, maalesef, ortak değerleri yöneten bir kamu iktisadi teşebbüsü olmaktan giderek uzaklaşıyor. Devasa bütçeler, yetersiz yatırımlar, yüksek dış alımlar, denetimsiz harcamalar ve şeffaf olmayan ihalelerle yatırım planlaması maalesef doğru yönetilmiyor. 2022 yılı yatırım bütçesi olan 1,1 milyar TL planlanmış, daha sonra 1,5 milyar TL'ye revize edilmiş ancak yıl sonunda yalnızca 871 milyon TL'si kullanılabilmiş. Stratejik planlama, uyumlu olmayan bütçe yönetimi, teknik yetersizlik ya da siyasi yönlendirmeler, herhâlde, bunlardan kaynaklanıyor gibi. Eti Maden 2022 yılında 4,3 milyar TL alım planlamış, 3,5 milyar TL harcama gerçekleştirmiş ancak Sayıştay tespiti daha da çarpıcı, toplam 7,8 milyar TL'lik mal ve hizmet alımının 2,7 milyar TL'si doğrudan temin üzerine yapılmış yani şeffaf ihale yerine, maalesef, kime nasıl verildiği, fiyatlarının nasıl ayarlandığı, belirlendiği bilinmiyor. Personel giderleri de yüzde 65 artarak 1 milyar TL'yi aşmış. Kurum, maalesef, taşeronlaşmaya ve sözleşmeli modele fazlaca yaslanmış durumda. Ayrıca, yerli kaynak var ama dış alımlar hiç bitmiyor, yurt dışı mal alımları bir önceki yıla göre yüzde 860 oranında artmış. Bu artışı, ülkemizin bor zengini Eti Madenin kendi girdilerini neden ithal ettiğini sorgulamak zorundayız. Bu durumun adı millî kaynakları yönetememek midir? 2022'de şirketin toplam satış geliri 23 milyar TL'ye ulaşmış ancak Sayıştay raporu bu artışın yüksek döviz kuru ve pandemi sonrası dünyadaki talep artışından kaynaklandığını belirtmiş yani yönetimin değil dış koşulların hediyesi olarak görülmektedir.

Yine, şirket 2022'de 9,5 milyar TL kâr açıklıyor ama raporun alt sıralarında denetimsizlik, planlama zaafı, belirsiz harcamalar ve ihale dışı alımlarla birçok konu öne çıkıyor. Bu yapının ayakta kalmasının tek sebebi bor madeninin ülkemize bahşedilmiş doğal bir hazine olması elbette ki.

Değerli arkadaşlar, Eti Maden gibi stratejik bir kurumda maalesef şeffaflık yok; kamu yararı değil, siyasi rant gibi görünüyor. Ayrıca, Eti Madenin denetimden kaçan, kapalı devre çalışan yapısından Sayıştay raporlarında sürekli bahsediliyor.

Yine, Sayıştayın Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün merkezleri yurt dışında olan ve sermayesinin bir kısmı doğrudan bir kısmı da dolaylı olmak üzere yüzde 100'üne sahip olduğu 2 şirketiyle ilgili uyarılar bulunmaktadır. Satışlarının yüzde 97'sini yurt dışına ihraç eden Eti Maden satışlarının önemli bir kısmının bu şirketler aracılığıyla yapılmış olması... Sayıştay raporlarında bununla ilgili olarak "Büyük satış bölgelerine sahip olan bu şirketlerin bor ürünlerinin alım satım farkından kaynaklanan önemli bir gelir ve harcama potansiyeli mevcuttur." denilmiş fakat maalesef ora da denetlenemiyor. Sayıştayın konuyla ilgili "Büyük bir kamu kaynağı kullanan alt şirketlerin işletme faaliyetlerine ilişkin birtakım belgelerin denetim teftiş kurullarınca talep edilmesi durumunda Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünde bulundurulmasında fayda mülahaza edilmektedir." açıklaması da bulunmaktadır. Bu yurt dışı şirketlerle ilgili durum nedir? Onun bilgisinin verilmesini istiyoruz.

Ayrıca, bazı sorularım olacak, bunları yazılı vererseniz memnun olurum. İşlenmiş bor madeninin dünyaya ihracatı konusunda hâlâ tekel olmadığımızı belirttiniz. Rezervi en çok ülke olarak işlenmiş bor madeni ihracatında piyasada tekel olmak için yapılması gerekenler nelerdir? Bununla ilgili çalışmalarınız var mıdır?

Yine, Sayın Genel Müdür, Lüksemburg, Finlandiya, ABD, Rusya, Çin ve Hong Kong'da şirketlerimizin olduğunu belirttiniz. Bu şirketlerde kaç personelimiz çalışıyor, hangi görevlerde bulunuyor?

Yine, bor madeninin iyi anlamda tarıma katkısı olduğunu, verimliliği artırdığını biliyoruz. Çiftçilerimizin verimliliğini artırmak amacıyla Eti Maden aracılığıyla ücretsiz bor kullanımı yapılanması planlanmakta mıdır? Çünkü çiftçilerimizin en büyük sorunlarından biri girdi maliyetleri. Çiftçiye uygun fiyatlı yerli gübre satışı ne zaman başlayacak, planlamanız var mıdır? Türkiye'de bor haricinde, yüklü miktarda olabileceği öngörülen nadir toprak elementleri -biraz önce arkadaşlarımız da bahsetti- var fakat kullanımı hangi aşamada? BOREL marka deterjan satışının rakamları nelerdir?

Yine, enerjinin Kızılileması olarak görülen, 2019 yılında Balıkesir'de temeli atılan bor karbür tesisinin satılacağı, yerli şirket aday gösterilerek yabancı şirketlere devredeceğiyle ilgili kamuoyunda ciddi haberler çıktı. Bunu sormamdaki gaye, biliyorsunuz, elektrik şirketlerine de "Türk firmalarında kalacak." denildi ama daha sonra biliyoruz ki birçok firma İngiltere'ye, sonra da Amerika'ya satıldı. Bunları yazılı olarak vererseniz memnun oluruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Sümer.

Sayın Varlı, buyurun.

GÜLDEREN VARLI (Van) - Teşekkür ederim Başkan.

Tabii, öncelikle, Genel Kurul Başkanlıklarına ve öncesi yönetime baktığımızda ben bugün mutluyum çünkü bir kadın arkadaş orada oturmuş, öncesinde de kadın arkadaş yok, ilk defa 2 kadın arkadaş yer aldı.

Tabii, şeyi de söyleyeyim -böyle şey olacak bir durumdur da- kurumsal olarak bazen hediyeler falan gönderilmiş, maalesef, bütün erkekler burada yer aldığı için bana da kurumsal olarak kravat göndermişler, içinde ihtiyacı olan varsa verebilirim. Böyle bir kravat hediyesi olmuş, kurumumuza teşekkür ederim. Sonuçta biliyoruz, bu alanlarda yer alanların çoğu erkek olduğu için, böyle düşünüldüğünden dolayı herhâlde gelmiş; kravat güzeldir, isteyenlere verebiliriz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Kravatlar Çin üretimi mi acaba?

GÜLDEREN VARLI (Van) - Vallahi onu artık bilmeyeceğim, böyle güzel bir kravat diyelim.

Tabii, bugün "maden" dediğimizde aklımıza ilk gelen, aslında çalışan işçilerin en çok büyümesi gerekiyor. Biliyorsunuz ki maden dediğimizde en çok zarar gören işçilerdir, çalışanlardır, emeği ortaya koyanlardır, emek terini dökenlerdir. Bu konularda en büyük büyüme bence işçilerin korunması adına olması gerekiyor. Tabii, arkadaşların anlatımları güzeldir, sunumları da güzeldir ama hakikat ile anlatım birbiriyle örtüşüyor mu? Maalesef örtüşmüyor yani bunu da görebiliyoruz.

Öncelikle, Başkanın söylediği raporlara, bulgulara, işte, 2022 Sayıştay bulgularına bakınca, yer alanlarla ilgili sormak gerekiyor. "Beylikova İşletme Müdürlüğü bünyesinde planlanan işletme faaliyetlerinin istenen düzeyde olmaması -bunlar bulgulardan aldıklarımız- kurumun Bandırma liman tesislerinde kurulan ürün hattının olumsuz dış hava şartları karşısında korumasız ve bakıma muhtaç olması; mikrobeseleyici olarak bor içerikli gübre kullanımının yaygınlaştırılması ve kurumsal üretim kapasitesinin geliştirilmesinin ihtiyacının olması -bununla ilgili belki cevap verildi ama tam anlamıyla yani biraz daha içerikli bir cevabının olması gerektiğini düşünüyorum- iade edilen ürünlerin iade sahiplerine ve müşteri şirketlerine konu hususlarında sorumlu olanların araştırılması adına gerekli işlemlerin tesis edilmesi; işletmelerde bulunan stok ve yedek malzeme ambarlarının yetersiz olması sonucu satın alınan stok ve değerli yedek parçaların uygun olmayan koşullarda muhafaza edilmesi; kurum Tesis-Mühendislik Daire Başkanlığının asli işi olan proje geliştirme ve yapı denetim hizmetlerinin yerine mali hizmetler kapsamında işlemler yapması; sabit kıymet ve stok varlık sayımlarının mevzuata göre öngörülen usule göre yapılmaması; teşekkür satım alanlarında istisnai alım yöntemlerin asli yöntem hâline gelmesi ve uygulamada eksik hususlar bulunması -kısacası ihale yöntemlerinin gerektiği gibi yapılmamasına dikkat çekilmiş- yenilenebilir enerji kaynakları ve kaynakların sürdürülebildiği konularda gerekli projelerin üretilmesi ve uygulanması..." diye uzayan toplam 13 bulgu ve Sayıştay raporu tamamlanmamıştır. Her ne kadar 2022 yılı kârla kapatılmış olsa da kurum işletmesinde yer alan eksiklikler derhâl giderilmeli ve bu konu ele alınmalıdır. Sayıştay raporlarında yer alan bulgu ve tespitlerde görüldüğü gibi, kurumun birden fazla eksikliği bulunmaktadır, bu eksikliklerin tamamlanması ve denetimlerin daha düzenli yapılması gerekmektedir; aksi hâlde, en ufak ihmal binlerce canın yok olmasına sebep olurken ülkenin ekonomik açıdan zarar görmesine neden olmaktadır.

Hepimiz ülkenin içinde bulunduğu ekonomik krizi biliyorken bu krizlerin en büyük zorluğunu yoksul kesimin çektiğini de biliyoruz. Yaşanan derin yoksulluğun içinde yaşamaya çalışan emekçiler ve işçiler kurumların rant ve kârı uğruna canından olmaktadır. Anılmayan işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri ile ihmaller ülkenin dört bir yanında yaşanmakta, çalışan milyonlarca emekçiyi her gün tehdit etmektedir. İş cinayetlerinin, ihmallerin, denetimsizliklerin ve cezasızlık politikalarının önü alınmalı ve işçiyi ve emekçiyi önceleyen politikaların uygulanmaya alınması gerekiyor. Kâr hırsından gözü dönen şirketlerin ihaleleri, yetkili kurumların denetimsizliği ve sorumlulukların yerine getirilmemesinden kaynaklı binlerce yurttaş iş cinayetlerinde yaşamını yitirmektedir; tüm sorumluluklar yerine getirilmediği için bu ülkede binlerce işçi iş cinayetlerinde hayatını kaybediyor.

Basına yansıyan haberlerde 1 Şubat 2025 tarihinde, yakında hizmete girecek olan Eti Madenin Emet Bor İşletmesinde sülfürik asit fabrikasında son denetim ve testler yapıldığı esnada meydana gelen patlamada ve sonrasında asit sızıntısında bir şef ve işçinin yaralandığı bilgisi yer almaktadır. Olayla ilgili soruşturmanın hangi boyutta olduğunu ve herhangi bir gelişmenin olup olmadığını da buradan sormak istiyorum. Yaralıların vücudunda kalıcı bir hasar kaldı mı? Eti Madende sayısız iş kazası olurken kadroların da eksik olduğu bilinen bir gerçek ancak bu sorunlara ilişkin hangi önlemler alınmıştır kurum tarafından; burada sormak istiyorum. İşçiyi, emekçiyi önceleyen hangi politikalar kurum tarafından uygulanmaktadır? Buradayken soruyorum: Kuruma yapılan işçi alımlarında mülakatlar yapılıyor mu? Kurum bünyesinde çalışan işçilere yıpranma payı verilmekte midir? İşçilerin özlük haklarına ilişkin yapılan düzenlemeler nelerdir?

2 Aralık 2024 tarihinde Kütahya'nın Emet ilçesinde Eti Maden Bor İşletmelerine ait işçi servisinin Emet-Tavşanlı kara yolu Günlüce köyü yakınlarında kontrolden çıkarak şarampole savrulması sonucu 1 kişi ölmüş, 7 kişi de yaralanmıştır. Burada rakamlarla dile getirilen kâr oranları işçinin, emekçinin canından, yaşamından kıymetli değildir. Kurumun önceliği kâr değil, işçi ve emekçinin yaşam güvenliği olmalıdır. Eti Madenin Bandırma'daki şlam atıklarından mahallelinin yıllardır şikâyet ettiği bilinse de bir daha atıkların atılmamasına yönelik süre bir yıl uzatılmış. Peki, bu süre bittikten sonra bu atık alanı nasıl doğaya kazandırılacak? Eti Maden on yıl önce şlam atık bölgesini oradan kaldırıp yeşil alana dönüştüreceğini söylese de ne yapıldı? İnsan sağlığı ve yaşamı bir yıl daha geri plana atılarak süre uzatılmıştır. Kâr hırsını önceleyen politikaları kabul etmemek, insanı yaşamdan eden, doğayı talan eden politikalarla vazgeçmek gerekiyor. Ülke genelinde maden işletmelerinde kâr hırsına düşen rant sahiplerinden kaynaklı binlerce yurttaş kaybettik; İliç, Soma, Ermenek ve Şırnak gibi sayısız örnekler bulunmaktadır. Eti Maden dünya bor rezervlerinin yaklaşık yüzde 73'üne sahiptir. Böyle bir zenginliğin ülkenin ekonomik bağımsızlığına ve halkımızın refahına katkı sağlaması gerekirken yanlış yönetim, denetim eksiklikleri ve emekçiyi öncelemeyen politikalar da var. Olan potansiyel heba edilmektedir. Öncelikle şeffaflık ve hesap verilebilirlikten uzak bir yönetim anlayışına karşı olduğumuzu buradan belirtmek isterim. Kâr oranı yüksek olan bu kurumun ihalelerinin ve mali hesaplarının daha sık ve şeffaf olarak denetlenmesi gerekmektedir. Denetim mekanizmalarının işlevsizleştirilmemesi ve ülke için önemli kaynak olan kamu kaynaklarının talan edilmemesi gerekmektedir. Maden sahalarının genişletilmesi uğruna doğanın tahrip edilmesine, köylülerin yaşam alanlarının gasbedilmesine, su kaynaklarının kirlenmesine karşı birlikte hareket etmeli ve insan sağlığını, doğanın varlığını savunmalıyız. ÇED süreçlerinin formaliteye indirgenmesi, iktidarın sermayeden yana, doğadan ve halktan uzak politikaları insanların yaşam alanlarını tehdit etmektedir. Çevre katliamlarına göz yuman bir anlayış kalkınma ve kazanç değil, bir yıkımdır.

Sözlü olarak da yazılı olarak da cevap verebilirsiniz.

Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ederim Sayın Varlı.

Buyurun Sayın Sarıgül.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) - Sayın Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım, Sayın Genel Müdürüm, kamu kurum ve kuruluşlarının çok değerli temsilcileri; özellikle KİT Komisyonu Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli komisyonudur. Ben de izin verirseniz Cumhuriyet Halk Partimiz adına Erzincan Milletvekili olarak partimizin görüş ve düşüncelerini Sayın Başkanımızın izniyle sizlerle paylaşmak istiyorum.

Milletvekili arkadaşlarımıza bu yetkiyi veren kim? Milletvekili arkadaşlarımıza bu yetkiyi veren Anayasa'mızdaki kanunlardır ve devletimizdir; Allah'ım devletimize zeval vermesin, devletimizin birliği ve beraberliği hepimiz için son derece değerlidir. Dolayısıyla, seçmenlerimiz bizi Türkiye Büyük Millet Meclisine, buraya niye gönderdi? Denetim yetkisini, inşallah, en güzel şekilde kullanalım diye gönderdi. Bu konuşmalar yapılırken hiçbir milletvekili arkadaşımızın kişisel bir olayı olamaz. Bizim amacımız, sadece sistemin daha iyi yürütülmesine ve ülkemizin kalkınmasına, gelişmesine ve güçlenmesine katkı sunabilmektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisini güçlendiren demokrasidir, demokrasiye olan inancımız da bu denetimlerin en güzel şekilde, inşallah, yapılmasıdır. Mesela, kendisiyle beraber çalıştığımız, o zaman Anavatan Partisi Şişli İlçe Başkanlığını yapan Bakan Yardımcımız Sayın Nevzat Şatıroğlu geçen sefer buradaydı, isterim ki Sayın Başkan, bu toplantılarda mutlaka bir bakan yardımcımızın -takdir ederseniz- bulunmasında sayısız yarar var.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Bakan Yardımcımız gelecekti, mazeretini bize iletti, bir sonraki toplantılarda, Enerji Bakanlığımıza bağlı şirketlerin denetlenmesi aşamasında gelecek, bizzat kendisi gelecek.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) - Efendim, çok memnun olurum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Çin heyetinden de bakanları davet edelim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Lütfen Sayın Deniz Yavuzılmaz, lütfen, rica ediyorum...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Açıklık getirilmesini bekliyoruz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Getirecek arkadaşlar, Genel Müdürümüz detaylı olarak bilgi verecek, yazılı ve sözlü olarak bilgi verecek, defalarca söylemenize gerek yok artık ya. Samimi söylüyorum yani. Ama bakın, konuştunuz...

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Sürekli buranın havasını bozmak için uğraşıyorsun, yapma lütfen ya!

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Sarigül, buyurun.

Bakın, kendi arkadaşınız sizin sözünüzü kesti.

Buyurun Sayın Sarigül.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) - Hayır, hayır; Sayın Başkanım, estağfurullah. Demokrasi, uzlaşma ve tahammül rejimidir. Sizin arkadaşlarınızın da o tahammülü göstermesi lazım. Bizim arkadaşlarımız tabii ki sorularını soracaklar...

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Yeterince tahammül gösteriyoruz Sayın Sarigül.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - "Tahammül gösteriyoruz." derken haklı çünkü tutuklanıyoruz falan...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Sarigül, buyurun, devam edin.

Arkadaşlar, kendi aramızda konuşmayalım.

BÜNYAMİN BOZGEYİK (Gaziantep) - Sayın Başkanım, çok özür diliyorum.

Cümle içinde "gizli anlaşmalar" falan dedin ya; vallahi, son dönemlerde Türkiye'de kimlerin gizli anlaşmalar yaptığı...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Ne güzel konuşuyor değil mi Başkanım? Ne güzel kesmiyorsunuz, biz olunca kesiyorsunuz...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Sarigül, buyurun.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) - Sayın Başkanım, sizden ricam şu: Lütfen, KİT Komisyonu Başkanımız olarak sadece milletvekillerimizle bir toplantı yaparsanız çok yararlı olur, buranın esaslarını ve kurallarını o zaman konuşmamızda da büyük bir fayda var.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Tecrübeli arkadaşlarımız var aslında; esası, usulü bilen arkadaşlarımız var burada.

Buyurun.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) - Sayın Başkanım, ben bunları sizden hakikaten çok rica ediyorum.

Bugün önemli bir kuruluşu konuşuyoruz. Etibank yıllar önce devletimizin kurucusu Atatürk'ümüz tarafından kurulan bir kuruluş. İzmir İktisat Kongresi'nde alınan karar, yani "Yerli malı, yurdun malı, herkes onu kullanmalı." Bu son derece değerli bir konu. İzmir İktisat Kongresi'nden o dönemde çıkan en önemli kararlardan bir tanesi de madencilik. O dönemde düşünün ki Maden ve Sanayi Mektebi açıldı. Türkiye'nin de kurtuluşu yeni üniversiteler açmak değil, o dönemde olduğu gibi meslek yüksekokulları açmak, meslek yüksekokullarında da madenciliğin de ne olduğunu detaylı bir şekilde anlatmakta fayda var. Bakın, 1935 yılında Maden Tetkik Arama Enstitüsü kurulmuş, bu son derece değerli. Maden Tetkik Arama Enstitü ne yapacak? Araştıracak, bakacak, bu madenleri kim işletecek ve onun için de o dönemde Etibank kuruluyor. Keşke Etibank da şu anda yaşamış olsaydı, devletimizin en önemli kuruluşlarından bir tanesidir. 1958 yılında Kütahya'daki Emet İşletmesi, 1964 yılında Bandırma İşletmesi, 1970 yılında da Eskişehir'de kurulan fabrika; bunlar bizim için son derece değerli ve son derece önemlidir.

Şuna bakmak lazım: Bugün Türkiye'nin madencilik ihracatı 6 milyar dolar civarında, madencilik ithalatı yaklaşık olarak 8 milyar dolar civarındadır. Bu son derece önemlidir. Bor işletmesinde dünyada 1'inci olmamız son derece kıymetli. Pazar payımızın dünyada yüzde 60 olmasını Sayın Genel Müdür açıklamalarında söyledi, bu bizim için kıymetli ama ciromuz acaba yeteri kadar bu noktaya geldi mi, buna da iyi bir şekilde bakmak lazım. Bakın, cep telefonu pilinde kullanılan boru satarak bir yere varabilir miyiz? Cep telefonu pili teknolojisine de bizim mutlaka yatırım yapmamız lazım. Seydişehir Demir Çelik Fabrikası o dönemde, 1977 yılında Semih Eryıldız bu noktada bir kitap yazmıştı; tabii, şu anda özelleştirildi, çok başka bir noktada. Arzumuz şudur: Bor dünyanın en önemli madenlerinden bir tanesidir, Türkiye'nin pazar payının bu noktada olması son derece kıymetli. Dünyanın en önemli madeninin yüzde 73'ünü biz üretiyoruz, buna daha dikkatli bir şekilde bakmak lazım. Burada cam ve seramik başta olmak üzere dijital dönüşümden bahsetti Sayın Genel Müdür, son derece önemli ve son derece kıymetli. Sıfır emisyonundan bahsetti Sayın Genel Müdürümüz, ben bunu son derece kıymetli buluyorum. Dünyada 100'den fazla ülkeye bizim bor göndermemiz gerçekten değerli. Tarımda biraz daha açılım yapmak lazım, özellikle yeşil mutabakat konusunu daha da fazla geliştirmemiz gerektiğine inanıyorum. Sayın Yalçın Aydın Bey ve arkadaşlarının sunmuş oldukları konu değerli ama daha da fazla geliştirmemiz gerektiğine inanıyorum. Cam konusunda, seramik konusunda, tarım konusunda, demir çelik konusunda daha farklı çalışmalar yapmamız lazım, dünyadaki pazar payımızı çok daha fazla artırmamız lazım. Dünyada rekabetçi bir yapı var, bizim de bu rekabetçi yapıyla mutlaka mücadele etmemiz lazım.

Bu noktada Sayıştayın hazırlamış olduğu raporlar son derece kıymetli ve değerlidir. Ben Sayıştaydaki arkadaşlara başarılı çalışmaları için çok teşekkür ediyorum. Yıllardan beri, belediye başkanlığı yaptığım dönemde de Sayıştay denetimlerinden her zaman yararlanmışımdır. İstiyorum ki Eti Maden, bor madenciliği dünyada bir numara olsun, cirolarımız artsın. Bizim bu noktada Amerika'nın, Çin'in, Rusya'nın önünde olmamız son derece kıymetlidir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Sarigül.

Buyurun Sayın Akbulut.

İZZET AKBULUT (Burdur) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, çok saygıdeğer bürokratlar; öncelikle, mali tablolara baktığımız zaman, göz attığımızda başarılı mali tablolar olarak gözükmüyor ama 2021, 2022 ve 2023'ü böyle yan yana getirdiğimizde izaha muhtaç bazı rakamların olduğu da saptanıyor. Zannedersem Genel Müdürümüz o dönemlerde genel müdür değil ama eğer bir yönetsel aksaklık varsa kendisinin de bu konuya bir dikkat çekmesini talep edeceğim çünkü 2021'de yaklaşık net satışlar 10 milyar TL iken bu satışların maliyeti 3 milyar TL olarak gözükmüyor. 2022'ye baktığımız zaman, 23 milyar TL'ye çıkan net satışlar ve üç aşağı beş yukarı aynı oranda artan, 8 milyar TL'ye yakın satışların maliyeti gözükmüyor. Ama bu oranlara baktığımız zaman, 2023'e geçerken yani 2022'deki olan 23 milyar net satış 2023'te 26 milyar liraya çıkıyor. Enflasyonist de bir ortam var, örneğin, 2022'nin Ocak ayına baktığınız zaman mazotun 13 lira civarında olduğunu görürsünüz, 2023'ün Ocak ayına baktığınız zaman 23 lira bandında olduğunu görürsünüz. Yani satışların maliyetinin satışlar artarken düşmesi eşyanın tabiatına aykırı gibi duruyor. Aslında kurum açısından başarılı bir durum ama burada bir başarı varsa 2021 ve 2022'deki rakamlarda bir yükseklik olduğu söz konusu, eğer yönetsel bir aksaklık varsa bu aşağı yukarı sadece 2022 yılında kurumun 2 milyar TL daha az kâr ettiği böyle bir raporla sonuçlanır ki eğer burada -az önce söylediğim gibi- yönetsel bir aksaklık varsa yönetimle ilgili bir dava konusu olmalıdır diye düşünüyorum.

Yine, pazarlama ve satış, dağıtım giderlerini kontrol ettiğimiz zaman 2021'den 2022'ye bir artış söz konusu ama net satışlarla oranladığınız zaman böyle çok afaki bir durum ortada yokken -yine söylüyorum- 2023'teki bu rakam artışına rağmen pazarlama ve satış, dağıtım giderlerinin yine düştüğü gözlemleniyor. Orada ya büyük başarı var ya da 2021 ve 2022'de muazzam derecede yönetsel bir sıkıntı var. Kurum daha az kâr ettirilmişse benziyor. 2023'teki genel yönetim giderlerinin 2021 ve 2022'ye göre oransal anlamda çok fazla arttığı gözlemleniyor çünkü 2021'de 408 milyon olan genel yönetim gideri 2022'de 733 milyona çıkıyor, 2023'te tam tamına 2 kat fazla bir genel yönetim gideri harcaması var.

Geçenlerde yine burada, bir kurumda, genel yönetim giderleriyle alakalı, bu artışlarla alakalı söz konusu olunca "Yönetim kurulunun harcamalarında mı bir artış var?" diye sorduğumuzda yanlış anlaşılma olmuştu ama birçok muhasebe kalemlerinde baktığımız zaman genel yönetim giderlerine yönetim kurulunun harcamalarındaki bir artış da burada büyük bir... Ya da dışarıdan sağlanan bir hizmet giderleri varsa burada giderleştirildiği için bunun da yine de KİT Komisyonuna bilgilendirilmesinin yapılması doğrudur diye düşünüyorum.

Yine diğer "olağan dışı gider ve zarar" kalemi var ki yine izaha muhtaç rakamlar orada da söz konusu çünkü 2021 yılında 423 milyon, 2022'de bu rakam 1,205 milyara yükseliyor ve aynı rakam 2023 yılında yine muazzam derecede bir artışla 2,3 milyar TL bandında bir yükselme gösteriyor. Yine, bilmiyorum, bilginiz var mıdır ama buradaki bu artışlarla alakalı kurumda bir zafiyet mi vardır, yönetsel anlamda bir aksaklık mı vardır? Eğer var ise bununla alakalı önceki yönetimlere herhangi bir dava söz konusu olmuş mudur? Bununla alakalı bir yönetsel aksaklık varsa burada yöneticilerin de müteselsilen sorumlulukları vardır. Devlet zarara uğratılmıştır, bu anlamda üzerine gidilmesi gerekmektedir.

Yine kurumunuzda son beş yılda ya da ilgili dönemlerde iş kazalarıyla alakalı hayatını kaybeden işçilerimizin var olup olmadığı veyahut da yaralanan işçi sayılarımızın ne kadar olduğu, bu işçi arkadaşlarımızın sendikalaşma yönünde herhangi bir karşı yönetsel bir duruşla karşı karşıya kalıp kalmadığı da Komisyonumuza bilgilendirilme yapılırsa sevineceğimiz konulardandır.

Yine kurumun az önce bahsettiğiniz gübrelerinin tarımsal faaliyetlerde kullanılabileceği söylendi. Benim de kendi bölgem -Burdur Milletvekiliyim ben- Burdur'da pancar üretiminin çok fazla olmasından kaynaklı ve geçen sene ülke çapında da büyük bir skandal yaşanmıştı bu gübre skandallarıyla alakalı, içerisindeki fosfor ve azot değerlerinin o dağıtılan, Türk Pancar tarafından yapılan, PANKOBİRLİK tarafınca dağıtılan gübrelerde muazzam derecede kalite düşüklüğü vardı. Söz konusu bu gübrelerin eğer uygunsa bir AR-GE çalışması yapılarak pancar üretiminde de kullanılmasını sizden talep edebilir miyiz? Bununla alakalı şehrim Burdur'da bir çalışma yapmanızı kurumunuzdan talep edebilir miyiz diye görüşünüzü almak istiyorum.

Tüm milletvekillerimize, tüm bürokratlarımıza, Sayıştay üyelerimize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Akbulut.

Buyurun Sayın Deniz Yavuzılmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Sayın Genel Müdür, öncelikle sorum şu: Sizin yetkiniz dâhilinde yurt içinde ve yurt dışında ETİ Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünün ürettiği madenlerin satışında bir iskonto yapma yetkiniz var mı? Varsa bu iskonto yetkiniz ne kadar? 2015 yılından bugüne kadar hangi genel müdür, yetkisi dâhilinde, hangi miktarlarda ve hangi tutarlarda, yüzde kaç iskonto yetkisi kullanmıştır?

Sunumunuzdan hareketle 2 ana şirket -biri Lüksemburg'da, biri Finlandiya'da- 3 de alt şirket olduğunu -Amerika, Çin ve Hong Kong- ifade ettiniz. 2017 yılı Sayıştay raporunda yurt dışında görev alan genel müdürlerin aylık ortalama 13.500 avro tutarında maaş ödemesi aldıkları yazıyor yani güncel kurla yaklaşık 600 bin lira; bu yurt dışında bulunan şirketlerin genel müdürleri. Genel müdür yardımcıları ve bu şirketlerde çalışan personelin maaşları, huzur hakları, prim, ikramiye, kâr payı gibi yine aldıkları ücretleri sizden talep ediyorum.

Diğer bir konu, yaptığınız sunumda, ihracatın 96 adet gemiyle yapıldığını ifade ettiniz. Bu 96 adet geminin sahipleri kimdir? Bu gemileri işleten şirketler hangileridir? Gemilerin adları, sahiplerinin adları, hangi ülkelere kaç kilometre yaptıkları, ne kadar, hangi miktarlarda ürün taşıdıkları konusunda bilgi istiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Deniz mili, kilometre değil.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Tamam yani evet.

Diğer taraftan, aynı bilgileri anlaşma yaptığınız konteyner şirketleri için de yine sizden talep ediyorum.

Evet, bir konu, yine Çin. Şimdi "Çin" deyince tüyleriniz diken diken olacak ama Amerika'yla böyle sıkı fıkı tam ilişkiler varken, işte, rahipler verilirken "Bu can bu tende olduğu sürece alamazlar, vermeyiz rahibi." deyip de sonra ne olduysa can tende ama rahip Amerika'da. Dolayısıyla Amerika'yla aranızda... Gerçi sizin bozulmaz ama neyse.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Konuya gelelim.

Buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - İstedikleri her şeyi verince nasıl bozulacak?

ETİ Maden İşletmelerinin 2017 yılı Sayıştay Raporu; rapor diyor ki: "Güney Amerika ülkeleri ile teşekkül arasında Çin pazarına yönelik olarak haksız rekabete neden olan farklı gümrük vergisi uygulamaları yapılmaktadır. Bunu uluslararası anlaşmalar yoluyla çözün. Çin'in Güney Amerika ülkeleriyle olan ticari anlaşmaları gereği -yani Çin de bizim bir rakibimiz, hatırlatma gereği duyuyorum- bu ülkelerden ithal edilen borik asit ürününden gümrük vergisi alınmamaktadır -Türkiye gümrük vergisi almıyor- ancak Türkiye'den ithal edilen borik asit için Çin'in aldığı gümrük vergisi oranı yüzde 5,5." Bu sorunu çözdünüz mü, bunu soruyorum; bu sorun çözüldü mü? Hangi uluslararası anlaşma çerçevesinde bu konuyu hangi tarihte, hangi noktaya getirdiniz? Bunun da yanıtını sizden istiyorum.

Bir diğer konu, çeşitli yatırımlardan bahsettiniz, sanki böyle, geçen yıl Türkiye'de bir genel seçim yapılmış, AK PARTİ diye bir parti ilk kez iktidara gelmiş, siz de göreve gelmişsiniz ve diyorsunuz ki "İşte, şu yatırımı yapacağız, bu yatırımı yapacağız." falan. Ya, hafızam beni yanıltmıyorsa yirmi yılın üzerinde bir süredir AK PARTİ iktidar. Şimdi, bakın, ben bakıyorum, Türkiye'de bu neodyum mıknatıslarıyla ilgili, ilgili parçalar nasıl temin ediliyor biliyor musunuz? Bunların hurda cep telefonlarından bu mıknatıslar küçük küçük toplanıyor, ancak Türkiye'deki üniversitelerde laboratuvarlarda bunlardan üretilen süper iletkenli mıknatıslar kullanılıyor; durum, vaziyet bu. Şimdi, bu neodyum mıknatısları üretebilmek adına Ferrobör üretim tesisi kurulacak; bekliyoruz, yirmi üç yıldır bekliyoruz, yirmi üç yıldır bunu bekliyoruz, hâlâ bekliyoruz. 2025 yılı Mayıs ayı diye işaret ettiniz, hâlâ daha bekliyoruz. 2025 yılı Mayıs ayında açılacak, teşekkür bekleyeceksiniz ama bunca gecikmenin hesabını kim verecek? Orada kaybedilen millî servet ve toplumsal, bireysel refah ne olacak? İnsanların fakirleşmesi, depresyona girmesi, ekonomik krizin altına girmesi... Bu neodyum mıknatıslarının kullanıldığı çeşitli ürünlerin daha pahalıya satılması nedeniyle yaşadığımız toplumsal sıkıntılar ne olacak? Yirmi üç yılın sonunda da büyük büyük yazılar yazacaksınız, "Biz ferrobör üretim tesisi kurduk." diyeceksiniz, bir de alkış bekleyeceksiniz.

Şimdi geçiyorum diğer tarafa. Batarya üretiminde kullanılan Lityum Karbonat Üretim Tesisi, Eskişehir Kırka'da; pilot tesis kuruldu, üretim tesisi yok. İhale edilecek üretim tesisi ve burada üretim yapılacak. Soruyorum: Ne zaman ihale edilecek? Şu anda bu lityum karbonatla ilgili olarak batarya üretiminde kullanılmak üzere 20 milyon dolar ithalat yapılıyor. Aynı zamanda atıklarından kaynaklanan veya stok maliyeti de yıllık 1 milyon 300 bin dolar. Şimdi, siz yirmi yıl geciktiniz mi? Çarpın bu tutarı 500 milyon dolar, 500 milyon dolarlık gecikme. Hani bir yere gecikirsiniz "Kusura bakmayın, geciktim." dersiniz, işte bu gecikmeniz 500 milyon dolar.

Geçiyorum. Diğer taraftan, Kütahya Emet'te kurulacak olan borik asit üretimi için sülfürik asit tesisi nerede? Yok. Ne zaman açılacak? 2025 Mayıs. Ne tesadüf hepsi tam böyle KİT Komisyonunun sonrası. Sonra bakıyorum yine; Balıkesir Bandırma'da kurulacak olan bor nitrür tesisi için "Proje ve ihale süreci yapılmaktadır." deniyor. Ne zaman? Elektrik, elektronik endüstrisinde, atom reaktörlerinde, uçak ve roket motorlarında kullanılacak olan bor nitrürle ilgili ilk üretim, üretim tesisinde ne zaman başlayacak? Bunların yanıtını istiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, toparlayalım Sayın Yavuzyılmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Evet yani soru soruyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Tabii, tabii, devam edin. Sorunuzu sorun da toparlayın.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Kütahya Emet'te kurulacak olan borik asit reaksiyon ve filtrasyon tesisi için "2026 yılı." dediniz, sizden ben bu yatırımların iş takvimini istiyorum. İlk üretime ne zaman geçeceksiniz, hangi miktarlarda, ardından ertesi sene ne kadar üreteceksiniz, ilk beş yılda ne yapacaksınız, dünya piyasasının neresinde ne kadar yer almaya çalışacaksınız; sizden bunları istiyorum.

Şimdi, bir diğer yanıltıcı taraf da şu: Eti Maden İşletmesi Genel Müdürlüğüne şu anda bu salonda bulunan veya dışarıda bulunan sade bir vatandaş alsak koysak muhtemelen o da yılın sonunda bu işletmeyi kâr ettirir, önce onun adını koyalım. Bor ve bor uç ürünlerinin dünyadaki ticaret hacmi 60 milyar dolar. Türkiye buradaki ham maddeyi veren ülke olmasına rağmen, yüzde 61'ini Türkiye sağlıyor olmasına rağmen 2024 yılındaki payımız 1 milyar 140 milyon dolar; ticaret hacmi 60 milyar dolar, bizim buradaki payımız 1 milyar 140 milyon dolar. Yani bu ne demek? Sizin burada bize anlatmadığınız bir şey var demek. Uç ürünlerde şu anda Eti Maden çok gerilerde demek, birileri alıyor bizden ham maddeyi, boru alıyor, işliyor, uç ürüne çeviriyor, sonra da katma değerli bir şekilde bunu dünya piyasalarında satıyor demek. Tekrar söylüyorum, siz bu kuruma yeni, bir iki yıllık gelmiş olabilirsiniz, zaten iki yılda bir genelde kurumlarda değişiyor da, Eti Madende biraz zaman almıştı ama o da değişti.

Şimdi, bir diğer konuyu soru olarak soruyorum: Eti Maden ile Ciner Kazan Trona Anonim Şirketi arasında nasıl bir ilişki var? Bu trona sahasında, Ankara'da Çayırhan maden sahalarının da yakınında bulunan sahada öncelikli olarak Eti Madenin tespit ettiği trona rezervi hangi tarihte neydi ve ne şekilde ihale edildi, kaç yıllığına ihale edildi? Şu anda orada güncel olarak tespit edilen trona rezerv miktarı nedir? Bu yapılan ihalenin, imzalanan sözleşmenin detaylarını sizden istiyorum. Eti Maden bu trona işletmesinden ne kadar gelir elde etmektedir?

Evet, bir diğer konu...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Son olarak...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - İki tane konu; bir anma konusu var, bir de bir konumuz var, önce anmayı yapayım.

30 Kasım 2007 tarihinde Atlasjetin World Focus'tan kiraladığı İstanbul-Isparta seferini yapan yolcu uçağı Süleyman Demirel Havalimanı'na inişi esnasında 1.830 rakımlı Keçiözü Tırbe Tepe'de düşmüş, kazada 7'si mürettebat, 57 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Hayatını kaybedenler arasında Türkiye'nin enerji devi olmasını sağlayacağı söylenen toryumdan nükleer enerji projesi mimarları 6 akademisyenin olması, kazaya yönelik şüphe ve sabotaj iddialarını da beraberinde getirmiştir. 30 Kasım 2019 tarihi itibarıyla bu üzerinde büyük soru işaretlerinin bulunduğu Isparta uçağı felaketi maalesef zaman aşımına uğramış durumda. Sabotaj iddialarının odağında yer alan kazada hayatını kaybeden Boğaziçi Üniversitesinden Profesör Doktor Engin Arık, Araştırma Görevlisi Özgen Berkol Doğan, yüksek lisans öğrencisi Engin Abat ile Doğu Üniversitesinden Profesör Doktor Şenel Fatma Boydağ, Doçent Doktor İskender Hikmet ve Araştırma Görevlisi Mustafa Fidan'ın başını çektiği bu proje maalesef uzun yıllar rafa kaldırılmıştır. Bu felaket olmadan on gün önce Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu bir toplantı yapıyor ve yaptığı toplantıda

da -daha önce ben bunu belgeleriyle sunmuştum- toryum konusunda araştırmaların artırılması, bütçenin yapılması ve proje güvenliğinin sağlanması konusunda da karar alınıyor; böyle bir durum. Şimdi, buradan hareketle siz Eskişehir Beylikova'da, pilot üretim tesisi kurduğunuz bu bölgede nadir toprak elementleriyle ilgili bir çalışma yaparken aynı zamanda çıkaracağınız minerallerin içinden yüzde 50'sinden de toryum elde edeceksiniz. Peki, bu toryumu ne yapacaksınız? Size sorum şu: Buradan çıkan toryumla ilgili olarak devlete ait diğer kurum ve kuruluşlarla herhangi bir mutabakat yaptınız mı? Yaptığınız mutabakatlar, sözleşmeler ve protokollerle ilgili sizden bilgi istiyorum, bunları sizden talep ediyorum.

Diğer taraftan, zaman zaman işte nükleer santrallerin ne kadar gerekli olduğu konusunda burada arkadaşlar, özellikle AK PARTİ'li milletvekili arkadaşlar sürekli anlatıyorlar, anlatıyorlar da anlatıyorlar. Şimdi, bakın, bir konuya tam anlamıyla "Evet." veya "Hayır." diyerek konuların aslında daha detaylarını çalışmaktan da Meclisi de kamuoyunu da mahrum bırakıyoruz. Bunu niye söylüyorum? Şimdi, bu nükleer santral konusuna baktığımız zaman toryumun aslında ne kadar önemli bir element olduğu bir kez daha öne çıkıyor. Neden? Çünkü toryum Eti Madenin de aynı zamanda Eskişehir Beylikova'da çıkarmaya çalıştığı bir element, ayrıştırarak -şimdilik ayrıştırılabilecek, belirli bir miktar- bir pilot tesisi kurdu. Bu elementle ilgili Türkiye, rezerv büyüklüğü olarak dünyada 4'üncü sırada ve nükleer bir silaha dönüşme riski bulunan nükleer santrallerdeki uranyum-235'in yerine alternatif olarak toryum yakıtlı yani toryum ergimiş tuz reaktörü şeklinde bir yakıtla aslında burada nükleer silaha dönüşme riskini de ortadan kaldıracak çalışmalar şu anda dünyada yapılıyor. Hatta yapan ülkelerden bir tanesi de Rusya, Rosatoma bağlı bir şirketi var, bu şirket üzerinden bu çalışmayı yapıyor. Kanada da bu çalışmayı yapıyor. Bu anlamda Türkiye, hani, böyle, Suudi Arabistan uçak yapmaz da gider, bir Avrupa ülkesinden parasını verir, uçağı alır "Benim filomda şu kadar uçak var." der ama nasıl hiçbir şey ifade etmezse nükleer santralle ilgili olarak, yakıt konusunda bir AR-GE, bir proses geliştirilmediği sürece, hem de çevreye ve doğaya uyumlu hem de rezervi Türkiye'de bulunan, hatta rezervi kendinde, kendi, bu yakıtı üretse, yurt dışına satırsa, kendi ülkesinde böyle bir nükleer santral bulundurma bile ciddi bir gelir elde edebileceği bir kalemde bir çalışma doğru düzgün yapmıyor. Bakın, dünyada CERN'de proton hızlandırıcısı var.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzılmaz, toparlayalım.

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Toparlıyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Bilgilendirme için teşekkür ediyoruz. Zaten öksürüyorsunuz, ses tellerinizde...

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Saraçhane'de biber gazı yemekten oldu.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sağlığınız bizim için kıymetli. Lütfen toparlayalım.

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Toparlıyorum.

CERN'deki proton hızlandırıcısı 23 kilometre uzunluğunda, Türkiye'deki proton hızlandırıcısı SANAEM'de var yani Sarayköy Nükleer Araştırma Eğitim Merkezinde, 40 metre arkadaşlar, o da tıbbi görüntüleme için kullanılıyor.

Şimdi, Eurovision vardı hatırlarsanız, böyle, ülkeler girerdi, küçükken ailecek, anne-baba falan izlerdik, ülkeler birbirlerine puanlar verirdi falan, Azerbaycan-Türkiye birbirine tam puan verirdi, biz de mutlu olurduk. Bir gün AK PARTİ karar verdi, "Eurovisiondan çıkacağım." dedi ve çıktı. Eurovisiondan çıkar gibi CERN'den de çıktı. Eurovisiondan çıkar gibi çıktı arkasına bakmadan ve şimdi, Türkiye'de ben Ankara Üniversitesinde proton hızlandırıcısı var diye oraya gittim, literatürü okudum ne kadarlık bir elektron hızlandırıcısı var diye. "40 metre" yazıyor her yerde. "40 metre" "40 metre" Gittim oraya, sunum yaptılar: "40 metre" Ya, dedim ki ben bunu görmek istiyorum, bu elektron hızlandırıcısını. Gittim, yerine bir baktım, ölçtüm. Kaç metre, biliyor musunuz? 20 metre ya, yarısı yok. "Nerede yarısı?" dedim. "Ya işte, biz onu yapacağız da edeceğiz de..." Aynı Eti Maden işte. 2025 Mayıs ayı. 2025 Mayıs ayında hepimiz buradayız, bakalım bu tesisler açılacak mı, göreceğiz.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Açılışa gideriz hep beraber.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Toparlayalım artık.

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Şimdi son iki dakikada size bu toryumla ilgili, nükleerdeki alternatif yakıt olmasıyla ilgili aslında Türkiye'nin ne kadar ciddi bir durumda yer alabileceğini anlatmak bakımından bir detay vereceğim. Ne kadar kolay olduğu anlaşılmalı, tutanaklara da geçsin. Son konum bu.

Şimdi, 50 metrelik bir proton hızlandırıcısının içine plazma hâlindeki hidrojen protonu fırlatılıyor, çekirdeği ağır bir metale çarpıyor, çekirdek parçalanıyor. Ortaya çıkan nötron demeti toryum-232'yle reaksiyona giriyor ve ortaya toryum-233 çıkıyor. O da beta ışınması yaparak devasa enerji kaynağı olan uranyum-233'ü oluşturuyor ve bu reaksiyon... Fukuşima ve Çernobil'de nasıl reaksiyon durdurulamıyor bir kaza olduğunda; yıllarca, belki bin yıl devam edecek radyasyon yayan riskli bir süreç var. Buradaysa siz proton hızlandırıcısına toryum göndermeyi kesiyorsunuz, kapatıyorsunuz ve reaksiyon kendiliğinden duruyor. Bugün Türkiye'nin toryum rezervi dünyanın elektrik ihtiyacını yüz yıl karşılayabilecek seviyede. O nedenle Eti Madenin çıkaracağı toryum bu kadar kıymetli. Aynı zamanda buradan çıkacak olan nadir toprak elementi de çok kıymetli. O nedenle, bu nadir toprak elementini işleyecek olan ileri teknoloji Türkiye'de olmadığı için çıkan nadir toprak elementleriyle ilgili tam olarak ne yapacağınızı burada açıklamamızı istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ediyorum Sayın Yavuzılmaz.

Sayın Temür, buyurun.

ALİ TEMÜR (Giresun) - Sayın Başkanım, değerli milletvekillerim, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü ve kıymetli kadrosu; ben çalışmalarınızda öncelikle başarılar diliyorum. Senelerdir, bizim çocukluğumuzdan beri bor madeninin ülkemizde çok yoğun bulunduğu, dünyada lider olduğumuz konusunda böyle efsaneler var idi, gerçekten böyle olduğunu da biliyoruz artık. Üretimi ve satışı noktasında üst seviyede devam ettiğini ifade ettiniz. Yüzde 90-95 satışın bor ürünlerinden olduğunu öğrendik. Pazarın yüzde 60-65'ine sahibiz ama elde ettiğimiz miktarı 2024 verileriyle üst seviyede bir miktar olarak ifade ettiniz; 1 milyar 320 milyon civarında dolar olarak. 700 yıllık rezervimiz var. Biz dünyayı terk etmeden -hatta çocuklarımız ve torunlarımız dahi- bu borun Türkiye'deki bereketinden istifade edebilecek miyiz, bu konuda bir öngörünüz var mı Genel Müdürüm?

Özellikle bundan birkaç yıl önce deterjan konusunda güzel bir atılım yaptı Eti Maden, biz de evlerimizde deterjan kullanmaya başladık doğaya ve sağlığa faydalı, en azından zararlı değil diye. Fakat son yıllarda bir geri çekilme mi var? O

dönemde epey bir pazar payı edinmiştik, evlerimizde bire bir kullanıyorduk Boron çamaşır, daha sonra bulaşık deterjanı da çıktı. Şu anda reklamlarını da göremiyoruz. Gündemden düştü mü? Bu konudaki çalışmalarınız nedir? Bununla ilgili neden reklamlarımız çıkmıyor insanları bilgilendirecek, yönlendirecek? Ben bunu çok merak ediyorum çünkü kanser olayı dünyanın başının belası, birçok kısmının da deterjanlardan kaynaklandığı söyleniyor. Bunu ben çok merak ediyorum ve bu konuda sizden bilgi istiyorum.

Bu, uç ürünler noktasında bizim gelirlerimizin artması için bor ürünlerinin artırılmasına yönelik çalışmalarınız var mı, öngörünüz var mı? Bizim 1 milyar değil de 5 milyar, 10 milyar dolar alabilecek kapasitemiz olduğu hâlde önümüzdeki yıllarda hangi yıllarda buna ulaşacağız? Bu konuda bilgi edinmek istiyorum.

Çalışmalarınızda başarılar diliyor, hazırunu saygıyla selamlıyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Temür.

Buyurun Sayın Zabun.

OSMAN ZABUN (Isparta) - Evet, Sayın Başkanım, ben de yine Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğümüze bütün süreçlerdeki çalışmalar için ve yine KİT Komisyonumuzun gündemine bunu taşıyan Sayıştay üyelerimize o yoğun tempolarıyla bu raporlamaları getirip bize sundukları için ben teşekkür ediyorum.

Tabii, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, çok değişik aşamalardan geçmiş ve bu ülkenin, cumhuriyetimizin kuruluşunda önemli atılımlarla ve Türkiye'nin, ülkenin ihtiyaçlarını karşılamak üzere hayata geçirilmiş ve çok da önemli misyonları üstlenmiş bir kurumsal tarihe sahip ve bu noktada da gerçekten de Türkiye'nin çok ciddi ihtiyaçlarını karşılamış bir kurum. Ancak o gelişen süreçler içerisinde, birçok alanda olduğu gibi, maalesef -"o devlet hegemonyası" diye tabir edebiliriz belki ya da "o körlük" diye tabir edebiliriz- orada kendisini geliştiremeyen, özel sektöre göre geride kalmış bir yapı, zarar eder pozisyona gelmiş ve bunun karşılığında da... Bizim dönemimizde de elbette özelleştirmeler gerçekleştirildi ama bizden önce de özelleştirme kapsamında birçok alanda yeni projeksiyonlar ortaya konuldu ve bu değişiklikler hayata geçirildi. Bunlardan mesela iki tanesi bana, memleketime çok yakın. Bir tanesi, işte Keçiözümlü Kükürt Maden İşletmesi, bir tanesi Beyşehir'deki Barit Maden İşletmesi. Bunların tamamı bu kapsamdaydı. Yine, hakeza Seydişehir Eti Alüminyum Tesisleri falan, bütün bunlar yapılandırma kapsamı içerisinde, özel sektöre devredilmesi gerekenler devredildi ve bugün geldiğimiz nokta itibarıyla hem barit işletmeleri, barit maden çalışmaları açısından hem de Seydişehir Alüminyum Fabrikası o, zarar ettiği günleri çok geride bıraktı ve bugün çok önemli bir kapasiteye ulaştılar. Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü de yoğunlaştığı alanda önemli mesafeler katetti yani yıllara sâri olarak bakılabilir ama en son bizim elimizdeki raporlamalardan yola çıkarak bakacak olursak; 2020'de 2,5 milyar dolaylarında bir kârla kapatmış, arkasından yüzde 100'den fazla bir artışla, 4 küsur milyar lira kârla kapatmış 2021'de, 2022'de 9 milyarın üzerinde kârla kapatmış. Bu da aslında bu işletmelerin, bu kapasitelerin doğru yönetildiğinin en büyük göstergelerinden bir tanesi.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) - Dolar yükseldiği için öyle, dolar yükseldiği için.

OSMAN ZABUN (Isparta) - Sabret... Ben Sayın Deniz Yavuzylmaz gibi her şeyden anlamam yani madenlerin türü nedir, ne işe yarar, ne fonksiyonu vardır, bunlar nasıl çalıştırılır, bunların birçoğundan anlamam, zaten anlamam da gerekmiyor, bu işin uzmanı olan birçok ekip var, mühendis var ve bunların işletmesiyle ilgili, bu ticarethanelerin sürdürülmesiyle ilgili mutlaka uzmanlarımız var ve o uzmanlar zaten bunu hayata geçiriyor. Kim ne derse desin, Türkiye, özellikle AK PARTİ iktidarı döneminde, birçok alanda olduğu gibi Eti Madencilik, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü kapsamındaki işler noktasında da önemli aşamalar katetmiş ve bu ülkeye önemli bir değeri kazandırmış ve bundan sonra da alt şirketleriyle birlikte bu değerleri kazandırmaya devam edecektir diyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Zabun.

Buyurun Sayın Keskinlikçi.

DURMUŞ ALİ KESKINKILIÇ (Karabük) - Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğümüz ve Yönetim Kurulu üyelerimiz, çalışanlarımız; Eti Maden İşletmeleri bize cumhuriyetin ilk yıllarından emanet olan ciddi bir işletmedir. Şimdi, baktığımızda, özellikle Eti Maden -yani kömür haricinde aslında bütün maden sektörlerinde faaliyet gösterebilir Eti Maden, TKİ ve TTK'nin dışında- borla ilgili yoğunlaşmış çünkü -bor rezervleri Allah'ın bir vergisi- dünyadaki bor rezervlerinin büyük bir kısmını Türkiye elinde tutuyor. Şimdi, baktığımızda, pazar payımız yüzde 61 ama satışlarımızın yüzde 97'si ihracat yani ben buna bakıyorum, biz bunu iç tüketimde mi, dışarıda mı kullanıyoruz? Evet ve dünyada baktığımızda, dünya pazarının da kurulu kapasitesinin yüzde 50'sini elimizde tutuyoruz ve yüzde 97'sini de ihraç ediyoruz.

Yine, burada beni en çok ilgilendiren şey şu: Biz bor ürünlerini ham olarak, cevher olarak mı satıyoruz, yoksa uç ürüne doğru götürüp mü satıyoruz? Oraya baktığımızda konsantre bor satışlarımız yüzde 5 ve rafine bor satışlarımız yüzde 95 ve diğer uç ürünlere doğru gidişlere baktığımızda, yatırımlarda görüyoruz; ferrobor tesisleri, bor nitrür tesisleri, lityum karbon tesisleri gibi daha uç ürünlere doğru da yatırımlarımızın devam ettiğini görüyoruz. Bu benim açımdan son derece kıymetli bir şey. Yine, aynı şekilde, işte gündeme geldi, bor sıvı atıklarından lityum üretimi, lityum piller, magnet konusu. Dünyada şu anda en önemli iki tane problem var arkadaşlar: Bir tanesi elektriğin depolanması, batarya konusu. Bu ciddi bir problem yani sizin özellikle elektrikli araçları kullandığınız devirde bu bataryaların kapasitesi, bataryaların ömrü konusu son derece önemli bir şey, buradaki teknolojik gelişmeler de son derece önemli. Bir diğer konu da yine elektrikli araçlarda kullanabileceğimiz veya elektriğin bu kadar kullanıldığı bir ortamda magnetler, mıknatıslar konusu, ki mıknatısların üretimi, mıknatısların gücü konusu son derece dünya teknolojisini ilgilendiren konulardan bir tanesi. Şimdi, baktığımızda, burada, özellikle bu konularda yatırım yapılmasını, bu konularda uç ürünlere doğru gidilmesini ben son derece önemsiyorum ve buradaki yatırımlara da bakıyorum, çoğunu mayıs ayında veya bu yıl içinde bitecek gibi görüyorum. İnşallah, Sayın Genel Müdürlüğümüz davet ederse ülkemizin gururu olacak, Türkiye'de, dünyada da bizi bu konuda söz sahibi yapacak bu tesislerin hepsine beraber gideriz.

Şimdi, arkadaşlar -boru düşünün- çıkardığınız bor madenini borasit hâline getirirseniz 7 kat katma değer üretir; bor karbür hâline getirirseniz 300 kat katma değer üretir; boru zırh hâline, bor çeliği hâline getirirseniz 2 bin kat katma değer üretir; bunu roket teknolojisinde roket tozu hâline getirirseniz de 35 bin kat bir katma değer üretir. Değer zincirine baktığınız zaman bu

değer zinciri bu şekilde devam eder. Şimdi, orada geçen rakamlar oldu. Evet, işte, bu değer zincirinde... Şimdi ama Etinin yapması gereken şu... Belli bir noktaya kadar, özellikle bor, ferrobor, bor nitrür gibi, lityum karbonat gibi üretimler yapılacak, ondan sonraki uç ürünler daha başka bir teknoloji gerektirir, daha başka bir yatırım gerektir. Şimdi, roket teknolojisine girdiğiniz vakit oradaki işlemler çok daha farklıdır veya bor çeliği üretme konusundaki işlemler, zırhlar üretme konusundaki işlemler daha farklıdır. Bunun Etinin kapsama alanından da ben çıktığı kanaatindeyim.

Şimdi, burada, birkaç tane konuyu özellikle açıklamak istiyorum. Bor gübresi kullanılması konusu Türkiye'de çok yanlış anlaşılan konulardan bir tanesi. Gübrede iki tane gübre besleyici vardır: Bir tanesi "mikrobesleyiciler" dediğimiz, bir de "makrobesleyiciler" dediğimiz. Şimdi, mikrobesleyici ne? Mikrobesleyiciye baktığımız vakit demir, çinko veya magnezyum gibi, nikel gibi veya bor tuzları gibi besleyicilere biz mikrobesleyici diyoruz. Bakın, ikincisi de makrobesleyicilerdir. Makrobesleyici dediğimiz de azottur, potasyumdur, fosfordur, kalsiyumdur, magnezyumdur. Şimdi, Türkiye'nin gübrede dışa bağımlı olmasının sebebi mikrobesleyicilerden kaynaklanmaz, makrobesleyicilerden kaynaklanır yani bor bu makrobesleyicilerin yerini tutamaz -ya, bunu bilmek lazım- yani bor bir mikrobesleyicidir, diğer mikrobesleyicilerle veya makrobesleyicilerle karıştığı vakit gübre ve toprak verimini artıran bir unsurdur. Konvansiyonel olarak şöyle bir yanlış anlaşılma gidiyoruz: Sanki tüm Türkiye'de boru kullandığımız vakit tüm gübre ihtiyacımızı sağlarız gibi bir anlayış var, bor da sadece diğer mikrobesleyicilerden bir tanesidir. Onun da bilinmesinde yarar var.

İkinci bir konu burada gündeme geldi. Ben üretimden gelen bir insanım. Şimdi, bu tip üretimlerde, bizim yaptığımız bu madencilik üretiminde veya bu tesislerde, ferrobor tesislerinde veya lityum karbonat tesislerinde siz buharla üretim yapıyorsunuz; buharla üretim için kararlı enerji kaynaklarına ihtiyacınız vardır, sabit kararlı enerji kaynaklarına ihtiyacınız vardır arkadaşlar. Ben de bu üretimi yaptığım için biliyorum. Burada rüzgâr ve güneş enerjisini kullanmanız mümkün değildir, bunlar kararlı enerji kaynakları değildir, buralarda buharın ısı düşüşleri meydana gelirse sizin üretiminizde çok ciddi zararlara yol açar veya başka üretimlerde... Ha, nerede kullanılır? Binaların aydınlatmasında, çevre aydınlatmasında vesairede yani kararlı enerji kaynağı gerekmeyen yerlerde yeşil enerji kaynaklarını kullanabilirsiniz ve burada da Sayıştayımızdan ben şunu rica ediyorum: Oraya baksınlar; buhar üretiminde rüzgâr enerjisi veya güneş enerjisi bizatihi kullanılmaz, bu şebekeden aldığınız elektrikle kullanırsınız ama bir şey daha var: Benim için burada Eti Bor için en önemli konu şu: Dünya çapında işlem yapan, bu kadar kararsız bir ticari ortamda, riskler taşınan bir ortamda Eti Bor gibi bir yapının rekabet edebilmesi için, dünyanın her tarafında hızlı hareket edebilmesi için Eti Borun bu KİT yapılmasıyla yönetilebileceği kanaatinde değilim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Sadede geldin yani, sadede geldin.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Bu Eti Bor gibi bir şirketin, Eti Maden gibi bir şirketin bir şirket şeklinde yönetilmesi gerekir, bir kamu şirketi şeklinde yönetilmesi gerekir, yönetim kuruluyla hızlı kararlar alabilmesi gerekir. Dünya üzerinde yirmi dört saat işlem yapan, yüzlerce, binlerce limanı kullanan, on binlerce müşterisi olan bir şirketin KİT kararlarıyla ve - KİT'ten gelen- hazinenin verdiği yatırım izinleriyle, bunlarla uğraşması ve sadece bununla olması mümkün değil. Ben bu konuda buranın yöneticileri açısından da çalışanları açısından da ücret politikaları açısından da...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Siz mi böyle düşünüyorsunuz, Mehmet Şimşek mi böyle düşünüyor?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Lütfen hatibi dinleyelim Sayın Yavuzylmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Kurumu hazırlamaya çalışıyorlar, yönetim kurulunun yapısını değiştirmeyi planlıyorlar onun için.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Sayın Genel Müdürüm, dünyada bu ölçekte bir şirket çok profesyonelce yönetilmeli ve bunların ücret politikaları da değişik olmalı. Bunların da özel bir kanunla kamu şirketi hâline getirilmesi taraftarıyım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Özel sektörde dört yıl tecrübesi olan herkes gelip yönetim kurulu başkanı bile olabilecek.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzylmaz, dinleyelim lütfen.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Ben çok teşekkür ediyorum, sağ olun, var olun efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Keskinkılıç.

Evet son konuşmacı olarak Sayın Ok.

Buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Devletin elinde bir Eti Maden kaldı, onun da yönetim kurulunu...

İSMAİL OK (Balıkesir) - Deniz Bey müsaade ederse konuşacağım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Vekilim, buyurun.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim bu arada söz verdiğin için de.

Buyurun Sayın Ok.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayın Genel Müdürüm, Eti Madenin değerli yöneticileri; Sayıştayımızı, diğer kamu kurum kuruluşlarını, kısacası bu çalışmalarda emeği geçen herkesi saygıyla selamlıyorum.

Fazla uzatmak istemiyorum. Tabii, bayağı dikkatlerin dağılmaya başladığını görüyorum ama bir iki şeyi hatırlatmak istiyorum. Ben Balıkesir Milletvekiliyim. Balıkesir'in meydanlarında, birçok bölgesinde yıllar önce biz "Bor madenini kaya fiyatına satıyoruz." diye eylemler yaptık. Yazıktır, böyle değerli bir maden bu şekilde elden çıkarılmamalı, uç ürünler elde edilecek tesisler kurulmalıdır dedik. Yine, bir ismi hatırlatmak istiyorum -burada herkes hatırlayacaktır, rahmetle anıyorum- Profesör Doktor Oktay Sinanoğlu bu konularda çok konuşmalar yapmıştır. "Bana yetki verilsin, şu kadar zamanda bordan uç ürünler elde edecek tesisleri, ekipleri hazırlayacağım, kuracağım." diye ama bugünleri göremedi, inşallah ruhu şadddır, ruhu görüyordur.

Kısacası, fazla uzatmadan, biraz önce de dediğim gibi, gübre, deterjan, bunlar elbette çok önemli ama bor karbür gibi, ferro karbür gibi ürünlerin yanında -yani bu emeğe saygı duyuyorum, yanlış anlamayacağınıza inanıyorum- benim için hiçbir kıymetiharbiyesi yoktur. Esas uç ürün bunlardır; bor karbür, ferro karbür. Biraz önce Sayın Vekilim bahsetti, onun için tekrara girmek istemiyorum ama bakın, bor karbürle askerlerimizin giydiği zırhın, kendilerini korumak için giydiği zırhın kilosu aşağı yukarı

18 kilogramdan 6-7 kilogramlara düştü ve koruyuculuğu, ateşe mukavemeti, sıcaklığa karşı mukavemeti de bizim ithal ettiklerimizden katbekat daha fazla. İşte, bor karbürü elde ettiğimizde bunu ihraç ederek elde ettiğimiz paraya değil, biz esas bunu işte bu uç ürünlerden yerli savunma sanayisi başta olmak üzere birçok alanda kullandığımızda değeri binlerce kat artıyor.

Bakin, toprağı delmek için elmas uç ithal ediyoruz. Şimdi, artık Allah'a şükür, biz bu bor karbür sayesinde buna ihtiyaç duymuyoruz, bunu elde edecek Bandırmaya açılan tesis... İnşallah, Sayın Genel müdürüm, davet ederseniz arkadaşlarımız da bu tesisleri görmüş olur Bandırma'da. Sadece bu iki verdiğimiz örnekle değil, savunma sanayisinin her alanında, uzay sanayisi de dâhil olmak üzere kullanıldığında hem mukavemetini artırıyor hem de işte uçaklar da dâhil olmak üzere tonajı düşüyor. Dolayısıyla, bize hakikaten inanılmaz bir çığır açtı bu uç ürünleri elde etmeye başlamış olmamız.

Sayın Yavuzylmaz, sataşmak için söylemiyorum yani gerçekten buraları görün.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - İyi gidiyordunuz Vekilim.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Sataşmıyorum ama gerçekten sataşmak olarak...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Aynı fikirdeyiz bu konuda, çelik yelek zırhı, tank zırhı yani buralarda kullanılan bir teknoloji.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Evet, buyurun.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Evet yani kısaca şunu da özellikle vurgulamak istiyorum: Birileri yıllarca inkâr etse de İHA'ları, SiHA'ları, ne zaman hain terör örgütlerine karşı, işte Karabağ'da işgal edilen Azerbaycan topraklarının kurtuluşunda, kurtarılışında, Ukrayna savaşında bütün dünya gördükten sonra bizim içimizde bunları inkâr edenlerin de önemli bir kısmı kabul etmek durumunda kaldı.

Kısacası, bor karbür de savunma sanayisindeki bu gelişmeler kadar önemli Türkiye için. Bu teknolojinin elde edilmesi bu kadar önemli.

Sözlerimi daha fazla uzatmak istemiyorum.

Sayın Yavuzylmaz, işte, maalesef katledildiler o bilim adamları. Ankara'nın göbeğinde, çevre yollarında gencecik mühendislerin bilekleri kesildi, şah damarları kesildi, tek kurşunla öldürüldüler ama bunlara hep intihar süsü verildi. Kimdi bunlar? İçimizdeki satılmış hain Amerika'nın ajanlarıydı. İşte, şimdi bu devlet, bu Hükûmet artık bu çocukların bırakın katledilmesini, bunları aklından geçirenleri yok ediyor. Bu başarılar bu sayede geldi ve gelmeye de devam edecek inşallah.

MAHİR POLAT (İzmir) - Hangi yıl oldu?

ORHAN SÜMER (Adana) - Hangi yıl oldu? Yirmi üç yıldır siz iktidardasınız, bir şey demek istemiyoruz ama...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Buyurun, devam edin.

İSMAİL OK (Balıkesir) - 1990'lı yıllarda. Bakın, şu uçak kazası... Biraz önce Deniz Bey ondan bahsetmediniz mi?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - 2007.

İSMAİL OK (Balıkesir) - O uçak kazası işte daha dün kadar yakın, çok eski değil arkadaşlar.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Buyurun, devam edin.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - "Amerikan ajanları yaptı." dediniz, diğer milletvekili arkadaşlarınız şimdi size itiraz etmesinler.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzylmaz, lütfen dinleyelim.

Buyurun.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Sayın Yavuzylmaz, vallahi...

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Kimse itiraz etmez. Kahrolsun Amerika, kahrolsun Çin, yaşasın bağımsız Türkiye! Tam bağımsız Türkiye hem de!

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Buyurun Sayın Ok.

Dinleyin.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Bu konularda aynı fikirdeyiz diye...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzylmaz, lütfen...

Buyurun.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Bu konularda aynı fikirdeyiz diye söyledim yani yapıcı...

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Siz ne zannediyorsunuz? İngiltere'den medet mi umacağımızı zannediyorsunuz?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Mehmet Şimşek nerenin vatandaşı? Mars'ın mı, Venüs'ün mü, nerenin?

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Türkiye'nin vatandaşı.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzylmaz, lütfen, rica ediyorum.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Sayın Yavuzylmaz...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Ok, toparlayalım.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Sataşmak için söylemedim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - İngiltere vatandaşı olmak için edilen yemini bir okur musunuz?

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Özgür Özel nereye gitti?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzylmaz, dinlesenize lütfen.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Sayın Yavuzylmaz, yani sataşmak için söylemedim, sizinle aynı fikirde olduğumu ifade etmek için söyledim bunları yani tekrar ettim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Buyurun Sayın Ok, devam edin.

İSMAİL OK (Balıkesir) - Kısacası, sözlerimi daha fazla uzatmak istemiyorum. Bu kadar uzun konuşmalardan sonra daha fazla sizleri sıkmak istemiyorum. İlk defa da bir KİT Komisyonunda söz aldım, alma ihtiyacı hissettim. Tabii bunlar bir anda... Yirmi yıl öncesi de var bunun, bunları inkâr etmiyorum, bu fabrikaların kurulması önemli bir şey. Ondan sonra, borik asit elde edilmiş, bir katma değer üretilmiş ama bu uç ürünler hâline gelmesi gerçekten çok önemli bir olay ülkemiz adına, bu teknolojinin kazanılması çok önemli bir olay.

Kuruluşundan bu yana emeği geçen herkese, emekçisinden teknisyenine, mühendisine, yöneticilerine, Bakanlarına canıgönülden teşekkür ediyorum. Hepsinden Allah razı olsun. Sizlere de bu ivmeyi daha ileriye taşıyacağınıza inanarak başarılar diliyorum.

Sadece, bu ferro karbür ne durumda, ne aşamada? Ferro karbür tesisinin temeli atılmıştı, bu konuda da bilgi verirsiniz sevinirim.

Saygılar sunuyorum herkese.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Ok.

Buyurun Sayın Kıratlı.

Son konuşmacı olarak buyurun.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Sayın Başkanım, saygıdeğer milletvekillerimiz, çok Değerli Genel Müdürüm, kıymetli çalışma arkadaşları, Sayıştayımızın değerli temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, Eti Madenle alakalı birçok milletvekilimizi dinledik, sunumları izledik. Ülkemiz açısından hem yer altı kaynakları açısından hem bor ve diğer yer altı kaynakları açısından önemini Sayın Deniz Yavuzılmaz'ın o üniversitevari, öğrencilere anlatmış olduğu ders niteliğindeki konuşmalarından çok daha iyi anladık.

Yalnız, ben Eti Madenin dışında Sayın Başkanım, burada başka bir konuya değinmek istiyorum. Tabii, özellikle az önce Sayın Yavuzılmaz konuşmasını yaparken bizler milletvekilleri olarak, seçilmiş milletvekilleri olarak elbette ki KİT Komisyonunda denetim hakkımızı kullanacağız, kurumlarımızı denetleyeceğiz, sorularımızı soracağız ve sorularımıza gerek yazılı gerekse sözlü cevapları isteyeceğiz ama bunları yaparken nezaket sınırları çerçevesinde yapmayı hepimizin şiar edinmemiz gerektiğini düşünüyorum. Az önce Sayın Yavuzılmaz konuşmasında bir cümle sarf etti Sayın Genel Müdüre, cümlesi şuydu, belki içinde harf hatası yapabilirim, yaparsam Sayın Yavuzılmaz mutlaka hafızasında vardır, düzeltsin: "Yeni mezun birini ya da genç birini de koysak şirketi zaten kâr ettirir." gibi bir ifade kullandı. Bu, tutanaklarda vardır.

OSMAN ZABUN (Isparta) - Yok, öyle demedi, "Şuradan birisini tutup gelsek daha fazla..."

ALİ KIRATLI (Mersin) - "Sokaktaki bir adamı da getirsek..." Ya, buna benzer bir cümle kullandınız.

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - "Sokaktaki adam" dedim, ben sade vatandaş anlamında kullandım.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Ya, fark etmiyor, sade vatandaş... Bakın, Sayın Yavuzılmaz, şunu açıkça ifade edeyim... Müsaade eder misiniz... Şunu açıkça ifade edeyim: Elbette ki burada birbirimize sözler söyleyebiliriz. Yalnız, şimdi Ben Sayın Genel Müdürün CV'sine bir baktım, Sayın Genel Müdürün CV'si sizde de yok, bende de yok, birçok insanda da yok. Böyle, bu memleketin, bu toprakların yetiştirmiş olduğu bu güzel insanlar yarın gitse özel sektörde çalışmak istese inanın -ben tahmin ediyorum, ben kamuda çalışmadım bir devlet memuru olarak ama biliyorum ki çalışmak istese- kamudan aldığından çok çok daha fazla maaş alabilecek kapasitedeler.

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Her şey para mı Vekilim? Türkiye Cumhuriyeti devletine hizmet etmek en önemli hizmet.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Yalnız, bu memleketin çocuklarını, bu memleketin çocuklarını...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzılmaz, ama dinleyelim. Bakın, dakikalarca sizi dinledik, arkadaşlar dinledi, lütfen dinleyin.

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Bana bakarak konuşuyor ya.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Siz de bize bakarak konuşuyorsunuz, arkadaşlara bakarak.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Elbette ki siz de bana...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Nereye baksın arkadaş, nereye baksın?

ALİ KIRATLI (Mersin) - Bakın, şimdi ben bir şey anlatmaya çalışıyorum burada. Hazımsızlık...

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Yani bana bakarak konuşursa ben de cevap veririm.

ALİ KIRATLI (Mersin) - O zaman şöyle konuşayım, peki, şöyle konuşayım...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Tamam.

Sayın Kıratlı, bana bakarak konuşun lütfen.

Buyurun, bana bakarak konuşun.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Sayın Yavuzılmaz, şimdi, sonuç itibarıyla bu ülkenin çocuklarının...

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Komisyon Başkanına bakarak "Sayın Yavuzılmaz" diyor.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Saygıdeğer milletvekilleri, bu ülkenin çocuklarını lekelemek, hakaret etmek hiçbirimizin haddine...

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Ya, ne lekelemesi! Eti Maden daha önce de kâr ediyordu. Önceki Genel Müdürler...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzılmaz, kırk dakika konuştunuz ya!

ALİ KIRATLI (Mersin) - Ya, arkadaş, bir dinle ya! Ayıp ya! Bekle.

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Ya, "Lekeliyorsun." diyorsun!

ALİ KIRATLI (Mersin) - Lekeliyorsun, bu cümleler senin cümlelerin.

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Ama yani siz itham ediyorsunuz.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Hakaret eden sensin!

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Ben sizi itham ettim mi?

ALİ KIRATLI (Mersin) - Hakaret eden... Ya, sen Genel Müdüre hakaret ediyorsun, bu memleketin çocuğuna hakaret ediyorsun.

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Ben hakaret etmedim, o hakaret değil.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Ne demek?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Türkiye'deki en büyük, en fazla rezervlere sahip kurumu kâr ettirmesi çok büyük bir olay değil.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Ya, adamın yaptığı işe bir kere... Sayın Genel Müdürün yapmış olduğu...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Ne kadar kâr ettirdiği önemli.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Sayın Yavuzılmaz, bir kere önce insanlara saygı duymayı öğreneceksiniz! İnsanlara saygı duymayı öğreneceksiniz!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Siz "Sayın Yavuzılmaz" diyerek benimle konuşursanız ben de cevap vereceğim elbette.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Karşınızdakine o cümleyi kurduğunuzda...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Sor bakalım, hakaret olarak algılamış mı?

ALİ KIRATLI (Mersin) - Ben Sayın Genel Müdürün beden diline dikkat ettim. Ben, o cümleyi kurduğunuzda, Sayın Genel Müdürün o beden diline dikkat ettim, o yüz ifadesini şu an hâlâ hafızamda canlandırıyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - O sizin yorumunuz.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Ya, senin yorumunu, senin niyet okumanı biz burada zaten yapıyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Ben yorumlamıyorum, siz yorumluyorsunuz. Siz yorum yapıyorsunuz.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Bakın, Sayın Yavuzılmaz, burada denetim yapma görevi bakidir ama insanlara hakaret etmek...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Ya, bu hakaret değil.

ALİ KIRATLI (Mersin) - ...onları aşağılamak sizin haddinize de değil, yetkinizde de değil.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Ya, bu hakaret değil ki.

ALİ KIRATLI (Mersin) - O yüzden, ben herkesin huzurunda...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Toparlayalım Sayın Kıratlı.

MAHİR POLAT (İzmir) - Başkan, birbirimize had bildirme noktasına gelecekseniz bu Komisyondan çıkamayız.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Ben, burada herkesin huzurunda, sizi, Sayın Genel Müdülden ve bu memlekete hizmet etmiş, bu memleketin...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Ortada hakaret yok.

ALİ KIRATLI (Mersin) - ...bu Anadolu topraklarının yetiştirmiş olduğu bu kıymetli bürokratlardan özür dilemeye davet ediyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Kıratlı.

Evet, böylece...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Türkiye Cumhuriyeti'ndeki insanlara "sürtük" diyenler özür dilesin; hakaret odur işte.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzılmaz, lütfen.

Böylece geneli...

ALİ KIRATLI (Mersin) - Konuyu başka yere çekme!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Çekmiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Kıratlı... Sayın Kıratlı, lütfen, mikrofonu kapattım artık.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Biz, bu memlekette Muş'tan getirilen baklavaları da gördük. Bu memlekette...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Bu memleketin insanlarına "sürtük" dendi.

ALİ KIRATLI (Mersin) - Bu memlekette...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Kıratlı, lütfen.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Onun için özür dilendi mi?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzılmaz...

ALİ KIRATLI (Mersin) - Az önce dediniz ya "Gizli işler yapıyorsunuz." Gizli işler yapanlar var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Onun için özür dilendi mi?

ALİ KIRATLI (Mersin) - Şimdi, konuyu başka yere çekip konuyu siyasi polemik hâline getirmeyin. Ben burada sizin söyleminiz üzerine bir cümle sarf ettim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Söz vermedim Sayın Kıratlı, lütfen...

Böylece, geneli üzerindeki görüşmeleri tamamladık.

Şimdi, sözü Sayın Genel Müdüremize vereceğim.

Söz vermeden önce bazı hatırlatmalarda bulunmak istiyorum: Sayın Genel Müdürem, sayın üyelerimize, sorulan sorulardan yazılı olarak cevap verilmesini gerektiren konularla ilgili yanıtlarınızı, tutanakların Türkiye Büyük Millet Meclisi "web" sayfasında yayınlanmasından itibaren on beş gün içerisinde üyelerimize Komisyon Başkanlığımız aracılığıyla iletebilirsiniz.

(Uğultular)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Arkadaşlar, lütfen, bizi dinleyin, dakikalarca sizi dinledik, rica ediyorum.

Sayın Genel Müdürem, şimdi sayın milletvekillerimizin sorularını yanıtlamak üzere sözü size veriyorum.

Buyurun, söz sizde.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Sayın Başkanım, Sayın Komisyon üyesi milletvekilleri, kıymetli hazırun; Eti Maden Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu Başkanı olarak Eti Maden ailesi adına sizleri tekrar saygıyla selamlıyorum.

Sayın Komisyon üyelerinin kuruluşumuzun gelişimine katkı sağlayacak yapıcı görüş, eleştiri ve önerileri için de ayrıca teşekkür ediyorum. Güzel sözler de duyduk, eleştiriler de oldu. Elbette eksikliklerimiz de olacak. Bilmeyerek de olsa, yanlışlıkla da

olabilir ve bu konuda gerekli düzeltmeleri de inşallah yaparız ancak hizmet anlayışımızda hiçbir kötü ve art niyetimizin olmadığını da bilinmesini isterim.

Bizler, üretime, yatırıma, istihdama, ihracata ve topluma karşı sorumluluklarımıza odaklıyız. Ülkemiz için daha fazla ne yapabiliriz, hangi projeleri geliştirebiliriz diye ekibimizle yoğun tempoda çalışırken, bugünkü görüşme sırasında kamuoyunu zamanında ve doğru bilgilendirme konusunda eksiklerimiz olduğunu da görmüş olduk. Bu hususta iletişimimizi daha da güçlendireceğiz.

Komisyonunda gündeme gelen konuların bazılarını burada açıklık getirmek isterim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Kısa ve öz bir şekilde Sayın Genel Müdürüm, buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Tamamdır.

Sayın Başkanım, sayın milletvekilimizin sorusu vardı bu konuyla alakalı, kuruluşumuz önümüzdeki dönem içerisinde kısa, orta ve uzun vadede strateji belgesini oluşturmuştur ve uygulamaya almıştır; 2024-2028 strateji planımız kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Kamu iktisadi teşebbüslerinde reform yapılması, Eti Madenin özelleştirilmesi konusunda kurumumuz tarafından yürütülen bir çalışma bulunmamaktadır.

Sayın Başkanım, sayın vekilimizin bahsettiği Eti Maden ile Çin madencilik şirketi arasında gizli bir anlaşmamız yoktur. Siyasi bir kimliğe sahip değiliz. Bürokrat olarak, kurumumuzun taraf olduğu nadir toprak elementleri sahasını Çin'e verdiğimiz ilişkin hiçbir çalışmamız yoktur. Teknolojide geliştir...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Enerji Bakanlığının imzaladığı bir mutabakat var.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Lütfen dinleyin Sayın Yavuzyılmaz, dinleyin ama bak, geliyor ya, bekleyin.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - "Eti Maden İşletmelerinin" diye başlıyor Sayın Genel Müdür.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Bekleyin.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Enerji Bakanlığının imzaladığı mutabakat.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Devam edin Sayın Genel Müdürüm, devam edin.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Teknoloji geliştirme konusunda uluslararası alanda işbirlikleri arayışı doğal bir süreçtir.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - "Çin'le mıknaş konusunda çalışma." Ne çalışıyorlar? Bunu çalışıyorlar işte.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Bununla birlikte, sahaya ilişkin cevher niteliği konusunda da düzeltme yapmak isterim: Sahanın toryum tenörü yüzde 50 değildir, binde 1'dir. NTO ve barit florit yüzde 70'tir, diğer kayaçlar da yüzde 30'dur.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Nadir toprak elementleri yüzde kaç, binde kaç?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Devam edin Sayın Genel Müdürüm.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Lityum karbonat... Bir soruya da cevap vereyim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Lityumun katbekat altında da o yüzden onu...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Devam edin Sayın Genel Müdürüm.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Lityum karbonat tesisinin 2024 yılı sonunda ihalesi yapılmıştır, rekabet koşulları ve uygun teklif bulunmadığından ihale iptal edilmiştir. Yeni ihale 28/5 yani Mayısın 28'i tarihinde sonuçlanacaktır.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Ne kadar ceza kestiniz, onu soruyoruz.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Sülfürik asit tesisinde 50 bin ton deneme üretimi yapılmıştır hâlihazırda, resmî açılışı da inşallah bu ay, önümüzdeki ay, mayıs ayında yapıyor olacağız.

Ferrobör Tesisi için de yine önümüzdeki ay yapıyor olacağız.

Bununla birlikte diğer soruların tamamına yazılı cevap vereceğim.

Eti Maden olarak, Bakanlığımızın koyduğu hedefler doğrultusunda, ülkemiz madenlerinin katma değerli ürünlere dönüştürülmesi için çalışmalarımızı daha da geliştirerek devam edeceğiz.

Önümüzdeki dönemde yapacağımız çalışmalara katkı sunacak çok değerli yapıcı görüş ve eleştirileriniz için tekrar teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Eti Maden...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Gizli değil, normal yaptığınız anlaşmayı sizden talep ediyoruz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Yavuzyılmaz, lütfen...

Eti Maden işletmeleri Genel Müdürlüğünün 2021 ve 2022 hesap dönemine ilişkin sonuç bölümlerini ayrı ayrı okutup ibraya sunacağım.

Önce 2021 yılı sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Sonuç:

Eti Maden işletmeleri Genel Müdürlüğünün 2021 yılı bilançosu ve 4 milyar 488 milyon 730 bin 886 TL dönem net kârıyla kapanmış bulunan gelir tablosu tasvibe sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Şimdi, 2022 yılının sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Sonuç:

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2022 yılı bilançosu ve 9 milyar 555 milyon 330 bin 1 TL dönem net kârıyla kapanmış bulunan gelir tablosu tasvibe sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2021 ve 2022 yıllarına ait Komisyon toplantısı tamamlanmıştır.

Tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Sayın Genel Müdürüm, çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum, başarılar diliyorum, kolay gelsin.

2.- Etimine Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Bir sonraki kuruma geçiyoruz.

Değerli Komisyon üyeleri, toplantımıza Etimine Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarının bilanço ve iç hesaplarının görüşmeleriyle devam ediyoruz.

Sayın Genel Müdürümüzden başlamak üzere toplantımıza katılan kurum ve Sayıştay temsilcilerimizin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Genel Müdürüm, hemen, hızlı bir şekilde, direkt sunuma geçelim.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDIN - Bağlı şirketlerimiz olan Etimine AŞ'den de kısaca bahsedeceğim.

Şirketimiz 29/06/2021 tarihli ve 4197 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu Ek-1'inci maddesi kapsamında yüzde 75'i Eti Maden işletmeleri Genel Müdürlüğü ve yüzde 25'i AB Etiproducts Oy pay sahipliğinde kurulmuştur. Diğer yandan, şirketimizin kuruluş amaç ve faaliyetleri kapsamında Eti Maden işletmeleri Genel Müdürlüğü'nün iştiraki olan TRBOR Bor Teknolojileri AŞ de yüzde 62 paya sahiptir.

Deterjan sektörüne ilişkin faaliyetlerimizi ürün geliştirme ve pazara giriş, müşteri ihtiyaç ve beklenti analizi, pazarlama ve rekabet stratejisi süreçleriyle gerçekleştiriyoruz. Şirketimiz bünyesinde temizlik sektörüne yönelik yapılan faaliyetler kapsamında önemli adımlar atılmıştır. Bu doğrultuda, daha önce BORON markasıyla piyasaya arz edilen ve daha sonra halkımızın beklentileri doğrultusunda AQUABOR markasına dönüştürülen ürünümüz çevre ve tüketici hassasiyetlerini belirleyen ECO Label, ECOMark ve Vegan sertifikası süreçlerini hâlihazırda tamamlamıştır. 2023 yılı mart ayında üretimine başlanılan AQUABOR ürünlerinden bugüne kadar 17.500 ton toz ve 145 ton sıvı formunda ürün satışı gerçekleştirilerek 240 milyon TL gelir elde edilmiştir. Mevcut durumda AQUABOR'un bulaşık yıkamaya yönelik ürünlerinin geliştirilmesine ilişkin faaliyetler hızlandırılmış ve elde yıkamaya yönelik sıvı bulaşık deterjanı ve makineler için kapsül bulaşık deterjanıyla ilgili deneme üretimleri de gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, 2025 yılında şirketin ürün gamının artırılmasına yönelik olarak da AQUABOR markalı sıvı sabun imalatı ve ticareti planlanmaktadır.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Genel Müdürüm.

Şimdi önerilerin görüşmelerine başlıyoruz.

Kurumun 2021 yılı Alt Komisyon raporunda öneri bulunmamaktadır.

2022 Alt Komisyon raporunda ise 2 öneri bulunmaktadır.

Kurumun 2022 yılına ait 1 no.lu önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Öneri 1:

Bir kamu şirketi olarak Etimine AŞ tarafından piyasaya sunulan temizlik ürün grubuna kamusal talep yönlü desteğin yetersiz olması ve ürünlerin Devlet Malzeme Ofisi listelerinde bulunmamasından kaynaklı olarak şirket tarafından piyasaya sunulan temizlik ürün grubuna kamu kurumlarının potansiyel talep miktarı ile şirketin bu potansiyel pazara mevcut satış miktarı arasındaki büyük farkın kapatılması adına öncelikle ürünlerin DMO listelerine dâhil edilmesi ve akabinde kamu kurumları tarafından bu gruptaki ihtiyaçların şirketin arzına konu malzemelere yönelmesi için gereken tedbir ve teşvik unsurlarının hayata geçirilmesi önerilir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yanıt için buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI UĞUR AYDOĞAN - AQUABOR markalı ürünlerimiz 4/3/2024 tarihi itibarıyla DMO kataloğunda listelenerek satışa açılmıştır. 4/3/2024 tarihinden 27/3/2025 tarihine kadar kamu kurumları tarafından 345 ton AQUABOR ürünü talep edilmiş, söz konusu ürünlerin ilgili kurumlara sevkiyatı gerçekleştirilmiştir. Talep edilmesi durumunda tüm kamu kurumlarının ihtiyacını karşılayacak seviyede üretim kapasitesi mevcuttur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ederim.

Söz isteyen...

OSMAN ZABUN (Isparta) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Zabun, buyurun.

OSMAN ZABUN (Isparta) - Sayın Başkanım, burada benim dikkatimi çeken şey, Komisyonunda herhangi bir görevim olmamış olsa ben bu markayı gördüğüm zaman yabancı bir marka gibi algıladım yani daha yerli bir isimle ya da en azından iç piyasaya yerli bir isimle çıkmak daha mantıklıdır diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Zabun.

Buyurun Sayın Yavuzıılmaz.

DENİZ YAVUZUYILMAZ (Zonguldak) - Evet, bulguda konu olan temizlik ürünleriyle ilgili Eti Madenin rakipleri hangi şirketlerdir? Dünya piyasalarında ayrı, Türkiye iç piyasasında ayrı olarak bu rakip şirketlerin Türkiye'deki ürün bazında satış miktarlarına göre sıralamasını sizden istiyorum yani kimlerle yarışıyoruz, onu iyice bir görmemiz ve bilmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Diğer taraftan, bu konu önemli bir konu yani herkesin evine girebilecek ürünleri Eti Maden olarak markalaştırmış olmanız bir devletin işleyişindeki bir marka yaratmanın "know-how"ına da mutlaka büyük katkılar sağlayacaktır diye düşünüyorum.

Bir dönem Türkiye'de gerçekten bu ürünler çokça konuşuluyordu, kullanılıyordu hatta bende eve girdiğimde çamaşır makinasının şu anda yanında deterjanların içine konduğu o kutu hâlâ BORON kutusu ama buna kolay ulaşım sağlamak önemli.

Bir de bunun aynı zamanda medyada, yazılı ve görsel basında da sürekli olarak yayınlanmasını, herkeste bir alışkanlığa dönüştürülmesini, yerli ve millî olarak üretip de vatandaşlarımızın hizmetine sunmaya çalıştığımız ürünlerde olduğu gibi özellikle ben üst düzey siyasetçilerin, parti genel başkanlarının, devlette en üst düzeyde görev alanların grup toplantılarında veya yaptıkları konuşmalarda Eti Madenin oluşturduğu bu markaları ifade etmesini ve tavsiye etmesini çok kıymetli buluyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Yavuzylmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Yani tavsiye etmesini istiyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Sayıştay Temsilci.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Konunun Sayıştayca izlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Evet, önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler...

Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kurumun 2022 yılına ait 2 no.lu genel önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Öneri 2:

Diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Evet, yanıt için buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI UĞUR AYDOĞAN - Diğer bulgu ve önerilerinin yerine getirilmesi hususunda çalışmalar yapılmaktadır.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer bulgu ve önerilerden görüşülmesini talep ettiğiniz öneri var mı? Yok.

Önerilerin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi, geneli üzerinde söz almak isteyen üyelerimize ben söz vereceğim.

Buyurun Sayın Sümer.

ORHAN SÜMER (Adana) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayıştayın bulgusunda görünüyor, Sayıştayımız diyor ki: "Temizlik ürünleri Devlet Malzeme Ofisinin kataloğunda neden yok?" Yani Devlet Malzeme Ofisi eliyle bu temizlik ürünleri en azından kamu kurumlarında kullanılabilir mi? Daha sonra kurumumuz gerekli girişimleri yaparak bunu sağlamış ve bir sene sonraki Sayıştay raporunda "Bunu yaptık." diye yazmış hatta "Talep artarsa karşılayabilecek duruma da geldik." demiş. Şimdi, ben buradan sormak istiyorum: Sezon her başladığında okullarımızda "hijyen sorunu" diye bir gerçeklik var, tüm okullarımızda inanılmaz derecede... Hatta okul yönetimleri deterjan, temizlik malzemesi alacak bütçeleri olmadığından Bakanlığın kendilerine bunu vermediğini açık açık söylüyorlar ve velilerden para toplanmak isteniyor, bu sefer de veliler ile okul idaresi arasında ciddi tartışmalar çıkıyor. Hatta ben ilim Adana'dan biliyorum, mesela Millî Eğitimin birçok okuluna belediyelerden temizlik malzemesini biz gönderdik hatta birçoğuna da da yardımcı olduk. Yani siyasi irade olarak, acaba siyasi irade mi müsaade etmiyor, burada aşılması gereken bir durum mu var? Bu temizlik ürünleri kamuya bağlı eğitim kurumlarında bedava olmasa bile uygun fiyatlara verilemez mi? Bunun önünde bir engel mi var? Engel yoksa bu kriz hâline gelmeden kurumlar kendi aralarında koordine olup bunu çözemezler mi? Bu konuyla ilgili ne düşünüyorsunuz veya bununla ilgili bir girişiminiz var mı Sayın Genel Müdürüm?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Sümer.

Sayın Akbulut, buyurun.

İZZET AKBULUT (Burdur) - Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Ben çok kısa bir konuya değinmek istiyorum. Yine, gelir tabloları üzerinden baktığımız zaman, net satışların ve satışların maliyetleri 2022-2023 yılı incelendiğinde, satışların maliyetlerinin net satışlara oranının çok fazla yüksek olması göze çarpıyor. Örneğin, 2023 yılı gelir tablosuna baktığımız zaman, net satışların 108 milyon lira olduğu gözleniyor; satışların maliyetine baktığımız zaman, 101 milyon lira olduğu gözleniyor.

Kıymetli Başkanım, değerli milletvekilleri, kıymetli Sayıştay denetçilerimiz; brüt satış kârının ne genel yönetim giderini ne de pazarlama satış dağıtım giderini karşılamadığı gözlemlenmekte. Hâl böyle olunca da şirketin 6 milyar TL zarar ettiği gözlemleniyor 2023 yılında. Yani bu satış kârlılığıyla bu şirketin döndürülebilme olasılığı çok düşük görünüyor. Bununla alakalı Genel Müdürümüzün ya da Yönetim Kurulu üyelerimizin geliştirmiş olduğu bir durum var mıdır, yok mudur? Komisyonumuza bilgilendirme yapılmasını talep ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Akbulut.

Buyurun Sayın Yavuzylmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - ETİ Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünün yurt dışında bulunan şirketlerinde çalışan personel sayılarını sizden istiyorum.

Şimdi, Türkiye'den bor madeniyle ilgili ürünler yurt dışında Amerika'ya gönderildiğinde bunun ödemesi satın alanlar tarafından Etimine'e mi yapılıyor, Amerika'daki şirkete yapılıp şirket mi Türkiye'ye aktarıyor? Bunu sormak istiyorum.

Diğer taraftan, pazarlama maliyeti olarak yani yurt dışındaki satıştan ne kadar pay Etimine yani Amerika'daki ETİ Maden Şirketinin kasasında veya bankasında kalıyor. Siz bir iskonto oranı belirlediğinizde, bu iskonto, Türkiye'den Amerika'ya satışta mı uygulanıyor, yoksa Amerika'ya gönderiliyor maden, bor; Amerika'daki satış esnasında mı uygulanıyor? Bunu sormak istiyorum. Aynı zamanda bu sorum diğer yurt dışındaki şirketler, alt şirketler için de geçerli. Bir de Rusya'da bir şirketi vardı ETİ Maden işletmeleri Genel Müdürlüğünün, bu şirket ne oldu, şu anda faaliyette mi, değilse neden faaliyette değil?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Yavuzylmaz.

Evet, böylece geneli üzerinde görüşmeleri tamamladık.

Şimdi, sözü sorulan soruları yanıtlamak üzere Genel Müdürlüğümüze veriyorum.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

ETİMİNE GENEL MÜDÜRÜ YAKUP GÜLER - Sayın Komisyon Başkanım, değerli vekillerim, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Not aldım soruları. Birinci soru "Marka yerli bir marka imajı vermiyor." Tabii, BORON doğal bir ürün olarak piyasaya çıktı, belli bir yere oturdu, niş ürün olarak, yüzde 100 doğal ürün olarak gerçekten bazen hatta çocuk doktorlarının annelere reçete gibi yazdığı bir ürün; antibakteriyel, antifungal, antialerjen bir ürün. Fakat Türk kadın profili ve temizlik anlayışı, beyazlık ve leke çıkarma konusundaki hassasiyetinin bize verdiği "feed back"le biz ciddi bir AR-GE çalışması yaptık. Marka ismi vermiyorum ama piyasadaki en pahalı markanın klasmanında o kriterleri de karşılayacak bir ürün ürettik. Bu ürün yurt dışından da talepler olduğu için, mesela Rusya distribütörümüz var, tabii, oradaki savaştan dolayı hedeflediğimiz satışlar olmuyor ama distribütörlük anlaşmaları yapıyoruz. Dolayısıyla...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Daha önce şirket vardı.

ETİMİNE GENEL MÜDÜRÜ YAKUP GÜLER - Hangisi?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - ETİ Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Rusya'da.

ETİMİNE GENEL MÜDÜRÜ YAKUP GÜLER - Hayır, hayır, bizim temizlik ürünleriyle alakalı yeni distribütörlük zinciri, bağlantıları oluşturuyoruz. Bu tamamen evsel ürünlerle alakalı Sayın Vekilim. Rusya'da, Azerbaycan'da distribütörlük anlaşmaları yaptık. Bu yüzden markanın biraz daha global bir marka olması için "AQUA BOR" markasını tercih ettik. "AQUA" zaten evrensel, bilinen bir imaj, "BOR" da "bor"u sembolize ediyor ve markamız tescil edildi. Bir Alman firmasının yoğun itirazlarına, mücadelesine rağmen markamız tescil edildi, şu an bilinen bir marka.

Rakiplerimizi sordu Sayın Vekilim. Tabii ki piyasadaki bütün temizlik, deterjan grupları rakibimiz ancak size sadece iki rakam vereyim: Birincisi, reklam sektöründe, 1 milyar 300 milyon bulaşık kapsülüne, 1 milyar 100 milyon deterjan grubuna reklam bütçesi ayırıyor rakipler. Biz bu konuda biraz mütevazı davranıyoruz. Bunların detaylarını size yazılı olarak iletebilirim.

Diğer konularda da süreyi uzatmamak için bütün bu sorulara yazılı cevap hazırlayıp on beş gün içerisinde iletmek isterim. Çalışmalarımız devam ediyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Başkanım, bir öneri getirmek istiyorum. Şimdi, yabancı deterjan markaları tabii, yüksek meblağlarda reklamlar verebilirler ama bizim Türkiye'de bir avantajımız var aslında. Dediğim gibi, siyasi partilerin genel başkanları...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Az önce söylediniz zaten Sayın Yavuzılmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Ama tam yeri geldiği için tekrar söyleme gereği hissediyorum. Siyasi partilerin genel başkanları doğrudan bu ETİ Madenin ürünlerini kullandıkları kısa videolar çekseler, konuşmalarında ifade etseler; o yabancı şirketlerin, çok uluslu şirketlerin reklama harcadıkları parayla oluşturdukları farkı hem kapatabiliriz hem bir seferberlik başlatırız hem de onun önüne geçebiliriz. Bu avantajı kullanmak da bizim elimizde. O nedenle bu öneri de burada dursun.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ederim.

MEHMET DEMİR (Kütahya) - Yüzde 100 yerli olan Espressolab'ı kötülemesek yetecek zaten bize. Genel Başkanlar yerli malları kötülemeseler yetecek.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Demir, lütfen...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Yani pes. Kendi alanında tekel olmuş o kullandığı ürünleri acaba nereden alıyor?

MEHMET DEMİR (Kütahya) - Sonuçta yüzde 100 yerli, 350 tane alt bayisi olan bir firmayı Genel Başkanlar kötülemese, yerli mallara sahip...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Lütfen...

Şimdi, Etimine Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 hesap dönemlerine ilişkin sonuç bölümlerini ayrı ayrı okutup genel görüşmeye sunacağım.

Önce 2021 yılı sonuç bölümünü okutuyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Yerlilik, millilik üzerine bir öneri geliştiriyoruz ama sizi rahatsız etti, niye rahatsız etti acaba? ÇAYKUR'un çayını satma konusunda da aynı hassasiyeti bekliyoruz, Espressolab'a gösterdiğiniz hassasiyeti.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayıştayı dinleyelim lütfen.

Lütfen Sayın Yavuzılmaz, her şeye cevap vermek zorunda mısınız? Lütfen ya, lütfen!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Bana bakarak söylüyor, yani ne yapayım?

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Buyurun Sayın Sayıştay Temsilcisi.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Yani söz almak için tuşa basmadı, sözü bana doğru söylüyor.

Burada üvey evlat gibiyiz ya. Üvey evlatlar da kıymetli olur ama...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Sonuç:

Etimine Anonim Şirketinin 2021 yılı bilançosu ve 12 milyon 702 bin 554,63 Türk lirası dönem net kârıyla kapanan gelir tablosu genel görüşmeye sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - 2021 yılının sonuç bölümü genel görüşmeye sunulmuştur.

Şimdi, 2022 yılının sonuç bölümünü okutuyorum:

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Sonuç:

Etimine Anonim Şirketinin 2022 yılı bilançosu ve 22 milyon 612 bin 562,72 Türk lirası dönem net kârıyla kapanan gelir tablosu genel görüşmeye sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - 2022 yılı sonuç bölümü genel görüşmeye sunulmuştur.

Etimine Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarına ait üst komisyon toplantısı tamamlanmıştır.

Tüm katılımcılara ben teşekkür ediyorum.

Sayın Genel Müdürüm, çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum, başarılar diliyorum.

3.- TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketinin 2022 yılına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Bir sonraki kuruma geçiyoruz.

TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketi yerini alsın lütfen.

Değerli Komisyon üyeleri, toplantımıza TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketinin 2022 yılı bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleriyle devam ediyoruz.

Sayın Genel Müdürümüzden başlamak üzere toplantımıza katılan kurum ve Sayıştay temsilcilerimizin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

Buyurunuz.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Evet, teşekkür ediyorum.

Sunumu yapması için sözü Sayın Genel Müdürümüze veriyorum.

Buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Sayın Başkanım, Sayın Komisyon üyesi milletvekilleri; TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketimizle ilgili de kısa bir bilgilendirme arz etmek istiyorum.

TRBOR savunma sanayisinin yerleşme, teknoloji geliştirme ve gelişimine katkı sağlamak üzere yüzde 100 pay sahipliği Savunma Sanayi Başkanlığına ait olan SSTEK Savunma Sanayi Teknolojileri Anonim Şirketi tarafından kurulmuştur. Şirketimizin mevcut ortaklık yapısında Eti Maden yüzde 33, Etimine Anonim Şirketi yüzde 62, SSTEK Savunma Sanayi Teknolojileri AŞ de yüzde 5 paya sahiptir. Bor karbür, elmas ve kübik bor nitrürden sonra gelen en sert 3'üncü malzemedir. Birçok kimyasal reaksiyona karşı dayanımı çok yüksektir. Mukavemet değerleri açısından da çok üstün özelliklere sahiptir. Özellikle erime sıcaklığına dikkatinizi çekmek isterim. 2445 derece yani yüksek sıcaklıklara ve kimyasallara dayanımı mevcuttur. Nötron tutma özelliği vardır ki bu 10B izotopu dediğimiz, daha çok nükleer sektörde kullanılan bir malzeme.

Eti Maden uzun yıllardır üretimini başarıyla sürdürdüğü borik asit ve bor oksit gibi rafine bor ürünlerinin girdi olarak kullanıldığı bir üründür. Bor karbür askerî amaçlı uygulamalarda savunma sanayisi, personel ve araç zırhları, nükleer sanayi, nötron tutucu ve atık muhafaza üretimi, aşınmaya dayanıklı mekanik parçalar üretimi, refrakter tuğla üretiminde kullanılmaktadır.

Bakanlığımızın katma değerli ürün üretimi politikaları doğrultusunda ortaya konulan bor vizyonu çerçevesinde savunma sanayisi için kritik öneme sahip bor karbürün üretilmesi amacıyla Balıkesir Bandırma'da şirketimiz tarafından bor karbür üretim tesisinin yapımına başlanmıştır. Pandemi sürecinde yaşanan aksaklıklardan dolayı tesis ekipmanlarında, tedarikinde ve ülkemize getirilmesinde yaşanan gecikmelerin de etkisiyle söz konusu projenin tamamlanması beklenenden uzun sürmüş ve söz konusu tesisin yapım aşamasının tamamlanması sonrası Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından 19 Mart 2023 tarihinde resmî açılışı yapılmış ve üretime geçmiştir. Üretim ve pazarlama satış çalışmalarına hâlihazırda yoğun bir şekilde devam etmekteyiz.

Arz ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim.

Evet, şimdi önerilerin görüşmelerine başlıyoruz.

Kurumun 2022 yılı alt komisyon raporunda 1 öneri bulunmaktadır.

Kurumun 2022 yılına ait 1 no'lu genel önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Öneri 1:

Diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yanıt için buyurun.

ETİ MADEN İŞLETMELERİ GENEL MÜDÜRÜ YALÇIN AYDİN - Diğer bulgu ve önerilerin yerine getirilmesi hususunda çalışmalar yapılmaktadır.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer bulgu ve önerilerden görüşülmesini talep ettiğiniz öneri var mı? Yok.

Önerilerin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi geneli üzerinde görüşmelere geçiyoruz.

Geneli üzerinde söz almak isteyen üyelerimize ben söz vereceğim.

Buyurun Sayın Yavuzılmaz.

DENİZ YAVUZILMAZ (Zonguldak) - Sunuş konuşmasına baktığımız zaman, şirketimiz tarafından yürütülen Bor Karbür Üretim Tesis projesi kapsamında 1.000 ton/yıl kapasiteli tesisin yapımına ilişkin Çin'de yerleşik China Machinery Engineering Corporation ile anahtar teslim sözleşme imzalanmıştır, 2019 yılı Ekim ayında da temel atılmıştır deniliyor. Diğer bulgulara baktığımız zaman görüyoruz ki arada bir sorun yaşanmış ve neticede tahkime gidilmiş ve karşı şirket tahkimdeki davasını çekmiş. Bu süreci açıklamanızı istiyorum. Nasıl bir anlaşma yapıldı? Nasıl bu şirket tahkimdeki davasını geriye çekti, nasıl bu konuyla ilgili ikna oldu? Onu sormak istiyorum.

Diğer taraftan, ben sorduğumda Çin'le ilgili, Enerji Bakanının imzaladığı, bu, mutabakat zaptı olarak basına kendisinin de ifade ettiği, enerji alanındaki ve mineraller alanında yani nadir toprak elementlerini de içeren bu anlaşmalar... Ben "Gizli anlaşmadır." demedim. Siz "Böyle gizli bir anlaşma yoktur." dediniz. Anlaşma gayet aleni zaten. Bu aleni anlaşmanın buradaki Eskişehir Beylikova'daki tesiste yapılacak üretim veya orada stoklanacak olan madeni nasıl ilgilendirdiğini sordum. Dolayısıyla, bu konuyla ilgili kamuoyunu aydınlatmak için sizden isteğim, yapılan ilgili anlaşmayı bize, KİT Komisyonu üyelerine göndermeniz. Göndermediğiniz sürece belli ki bu yapılan anlaşmanın merkezinde nadir toprak elementleri var ve onunla ilgili hususlar kamuoyunun dikkatinden kaçırılmak isteniyor ve belirli bir gizlilik ibaresiyle birlikte de kamuoyunun buradaki yapılan anlaşmanın

şartlarını öğrenmesi istenmiyor. Biliyorsanız ve diyorsanız ki bu anlaşmayı ben paylaşabilirim, paylaşın. Eğer anlaşmayı biliyorsanız ve paylaşmıyorsanız da "Burada gizli bir anlaşma yoktur." falan demeyin. Anlaşma aleni, zaten basına da yansımış durumda.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Akbulut.

İZZET AKBULUT (Burdur) - Başkanım, her ne kadar şirket 2022 yılında bilançoya baktığımız zaman 51 milyon kâr etmiş olarak gözüксе de ayrıntılı gelir tablosuna baktığımız zaman kambiyo kârları olmasa bu şirket de ne yazık ki zararda gözüktüyor. Yani net satışlarla satışların maliyetinden sonra geriye kalan rakamla şirket yönetim kurulunun huzur hakkını ödeyecek parası yok bu şirketin. Bu anlamda burada yönetsel bir zafiyet var mıdır yok mudur? 2022 yılına bakarak söylüyorum ama 2023 ve 2024 yıllarında bir düzeltme söz konusuysa ben görmüyor olabilirim ama... Özür diliyorum, pardon, 2023 yılında şu an gelir tablosu burada var. Orada da bir dönem net kârı 105 milyon olarak gözüktüyor ama yine baktığınız zaman kambiyo kârlarının 122 milyon olarak gözüktüğü bir ortamda şirketin çok kârlı olduğu, sadece bizi bilançoya ilk baktığımız zaman böyle bir sanki yanıltmaya... Yanıltmaya çalışmıyor tabii, bilanço öyle gösteriyor ama şirketin böyle birçok, bu denli güçlü bir konumunun, görüntüsünün olmadığını bize gelir tablosu gösteriyor. Bununla alakalı yönetim kurulunun geliştirmiş olduğu 2024 ya da 2025 yılında bir stratejisi, bir programı varsa KİT Komisyonumuzu da bilgilendirmesi yerinde olacaktır diye düşünüyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Akbulut.

Evet, böylece geneli üzerindeki görüşmeleri de tamamladık.

Şimdi ben sorulan soruları yanıtlamak üzere sözü Sayın Genel Müdürümüze vereceğim.

Buyurun.

TRBOR BOR TEKNOLOJİLERİ ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ SALİM SARI - Sayın Başkanım, Sayın Komisyon üyeleri, değerli Sayıştay üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum öncelikle.

Sayın Vekilimin en son sorduğu soruyu cevaplamakla başlıyorum. Bu tamamen çok muhasebe ve teknik mevzuata dayalı bir konu. Bildiğiniz gibi, TRBOR daha yeni kurulduğu için yatırımlar daha henüz devam ederken teknik olarak tabii ki hazırlanan bilançoda görülen 51 milyon kâr rakamı, bu tamamen kambiyo kârlarından kaynaklanıyor. Kambiyo kârının kaynaklanmasının sebebini de çok kısa, hani çok detaya girmeden... Sermaye artışından kaynaklanan, yatırıma dair hazırlanan nakdi tabii ki kur riskinden korumak için -çünkü yurt dışından alıyoruz makine ekipmanları- onları dövizle tuttuğumuz için hesaplarımızda yıl sonunda da tabii ki muhasebe tekniği açısından kur farkı oluşuyor. Onun yaklaşık 40 milyon TL'sine yakın olan kısmı bundan, yaklaşık 10-15 milyon TL olan kısmına yakın tutarı da her projede olduğu gibi, projenin başında ödenen avans kredisi var, avans miktarı; biz de onu 14 milyon dolar bu projeye dair karşılıklı o yükleniciye ödediğimiz için, yine, muhasebe tekniği ve vergi mevzuatı açısından bu ödenen avans tutarının yine TRBOR'un, şirketin bir nakdi gibi farz edilip, kabul edilip - mevzuat gereği- orada oluşan kambiyo kârı da oradan kaynaklanıyor. Yoksa, daha şirket faaliyete geçmedi, yatırım aşamasında. Dolayısıyla, kâr rakamı bundan kaynaklanıyor; bu, biraz daha muhasebe ve mevzuata dayalı işleyişten. Daha detaylı kısmını...

İZZET AKBULUT (Burdur) - Sayın Genel Müdürüm, kambiyo kârı olmasa kâr edemiyor olarak gözüktüyor.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Karşılıklı konuşmayalım lütfen.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

TRBOR BOR TEKNOLOJİLERİ ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ SALİM SARI - Şimdi, daha faaliyete geçmediği için 2022 yılında henüz satış yok tabii, çok doğal olarak, daha tesis kurulmadığı için...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Detaylı olarak yazılı olarak da cevap verebilirsiniz Sayın Genel Müdürüm.

TRBOR BOR TEKNOLOJİLERİ ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ SALİM SARI - Kalan detay kısmını yazılı olarak veriyor olacağız.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki. Var mı başka söyleyebileceğiniz bir husus Sayın Genel Müdürüm?

İZZET AKBULUT (Burdur) - O, dönem net...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Akbulut, detaylı olarak verecek Sayın Genel Müdürüm.

TRBOR BOR TEKNOLOJİLERİ ANONİM ŞİRKETİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI YALÇIN AYDİN - Sayın Başkanım, diğer sorulara yazılı olarak cevap vereceğiz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki.

Şimdi, TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketinin 2022 hesap dönemine ilişkin "Sonuç" bölümünü okutup genel görüşmeye sunacağım.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Sonuç:

TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketinin 19/07/2023 tarihindeki Genel Kurulunda kabul edilen 2022 yılı bilançosu ve 51.733.188,64 Türk lirası dönem net kârıyla kapanan gelir tablosu genel görüşmeye sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - 2022 yılı "Sonuç" bölümü genel görüşmeye sunulmuştur.

TRBOR Bor Teknolojileri Anonim Şirketinin 2022 yılına ait Komisyon toplantısı tamamlanmıştır.

Tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Çalışmalarınızda başarılar diliyorum, kolaylıklar diliyorum.

Değerli Komisyon üyeleri, gündemimize 30 Nisan 2025 Çarşamba günü, İller Bankası Anonim Şirketi, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) ve Vakıf İnşaat Restorasyon ve Ticaret Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleriyle devam edeceğiz.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.53